

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että ympäristönsuojelulain haja-asutuksen talousjätevesien kiinteistökohtaista käsittelyä koskevaa sääntelyä kohtuullistetaan ja selkeytetään eräiltä osin. Muutokset koskisivat ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuvia jätevesien käsittelyjärjestelmiä koskevaa sääntelyä.

Ehdotuksen mukaan jäteveden perustason puhdistustasovaatimuksen noudattaminen riippuisi siitä, millaisella alueella kiinteistö sijaitsee ja toisaalta myös osin siitä, millaisia toimia kiinteistöllä tehdään. Perustason puhdistusvaatimuksesta ja haja-asutuksen kuormitusluvusta ehdotetaan säädettävän lain tasolla nykyisen asetustasoisien sääntelyn sijasta.

Esityksessä ehdotetaan, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä olevalla alueella kuten myös vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella tulisi kiinteistökohtainen talousjätevesien käsittelyjärjestelmä muuttaa vastaamaan perustason puhdistustasovaatimusta 31 päivään lokakuuta 2019 mennessä. Tästä velvollisuudesta voisi kunnan toimivaltainen viranomainen myöntää nykyiseen tapaan poikkeuksen, jonka myöntämisen edellytyksiä kuitenkin lievennettäisiin nykyisestä. Poikkeamisesta ehdotetaan säädettävän omassa pykälässään selvyyden vuoksi. Esityksessä ehdotetaan, että muualla kuin edellä tarkoitetuilla alueilla perustason puhdistusvaatimus tulisi noudatettaviksi silloin, kun kiinteistöllä tehdään tietynlaisia korjaus- ja muutostöitä. Jos kiinteistöllä tehdään joko talousjätevesijärjestelmään kohdistuva tai rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- ja muutostyö, tulee järjestelmä saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta. Perustason puhdistusvaatimuksen noudattamisen ajankohta määräytyisi näissä tilanteissa kiinteistökohtaisesti.

Kunta voisi edelleen antaa perustason puhdistusvaatimusta ankarampia vaatimuksia, jotka perustuvat paikallisiin ympäristöolosuhteisiin. Nämä kunnan ympäristönsuojelumääräysten vaatimukset tulisivat nykyiseen tapaan noudatettaviksi silloin, kun laissa säädetty perustason puhdistusvaatimus tulisi täyttää.

Lisäksi ehdotetaan säädettävän uusi pykälä talousjätevesijärjestelmää koskevasta selvityksestä ja käyttö- ja huolto-ohjeista sekä jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta. Myös asetuksenantovaltuuksia ehdotetaan lisäävän.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Ympäristönsuojelulaki.....	4
Kiinteistökohtainen jätevesien käsittelyjärjestelmä.....	7
Jätelaki.....	9
Vesihuoltolaki.....	9
Vesilaki.....	10
Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettu laki.....	10
Terveystoimintalainsäädäntö.....	12
Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö.....	12
Kotitalousvähennys ja korjausavustus.....	15
Rakennusten ja asukkaiden määriä koskevia tietoja.....	15
2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö ja Itämeren suojelun toimintaohjelma.....	16
Euroopan unionin lainsäädäntö.....	16
Itämeren suojelun toimintaohjelma.....	17
2.3 Nykytilan arviointi.....	17
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	20
3.1 Tavoitteet.....	20
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	20
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	20
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	23
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	23
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	26
4.3 Ympäristövaikutukset.....	27
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	29
5 ASIAN VALMISTELU.....	30
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	30
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	30
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	34
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	34
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	42
3 VOIMAANTULO.....	42
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	43
LAKIEHDOTUS.....	47
Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta.....	47
LIITE.....	51
RINNAKKAISTEKSTI.....	51
Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta.....	51

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Haja-asutusalueella kiinteistökohtaiseen talousjätevesien jätevesijärjestelmään sovelletaan ympäristönsuojelulakia (527/2014) ja talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annettua valtioneuvoston asetusta (209/2011, *jäljempänä hajajätevesiasetus*). Hajajätevesiasetuksella on korvattu talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla annettu valtioneuvoston asetus (542/2003, *jäljempänä ensimmäinen hajajätevesiasetus*).

Nykytilanteessa haja-asutusalueilla talousjätevesien puhdistusvaatimus määräytyy hajajätevesiasetuksen tai kunnallisten ympäristönsuojelumääräysten nojalla. Jos toimintaan tarvitaan ympäristönsuojelulain perusteella ympäristölupa, noudatetaan luvassa annettuja määräyksiä.

Lähtökohta on, että viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla talousjätevesien puhdistuksen vaatimustasona noudatetaan hajajätevesiasetuksen 3 §:n mukaista puhdistustasoa (*perustason puhdistusvaatimus*). Perustason puhdistusvaatimusta noudatetaan uuden rakennuksen rakentamisessa.

Hajajätevesiasetuksessa siirtymäsäännöksessä säädetään, että 1 päivänä tammikuuta 2004 olemassa olleet käyttökuntoiset jätevesijärjestelmät on saatettava perustason puhdistusvaatimusten mukaisiksi määräaikaan mennessä. Sääntelyssä ei huomioida kiinteistön sijaintipaikkaa eli se ei sisällä ympäristönsuojeluperusteista aluejaottelua. Kiinteistöjen jätevesijärjestelmät tulee saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta viimeistään 15 päivänä maaliskuuta 2018. Määräaikaa on pidennetty keväällä 2015 hajajätevesiasetuksen muuttamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (343/2015).

Ympäristönsuojelulain 202 §:n mukaisiin kunnallisiin ympäristönsuojelumääräyksiin sisältyvät puhdistusvaatimukset voivat olla hajajätevesiasetuksen 3 §:n mukaista perustasoa ankarampia. Kunnat ovat päättäneet näistä ankarammista vaatimuksista ottaen huomioon paikalliset olosuhteet, joten ne vaihtelevat kunnittain. Kunnan ympäristönsuojelumääräykset tulevat sovellettaviksi silloin, kun lakiin ja asetukseen perustuvat velvoitteet tulee täyttää. Hajajätevesiasetus sisältää määräysten sisältöä ohjaavan ohjeellisen säännöksen (4 §).

Hajajätevesisääntelyn soveltamisesta saadut kokemukset ovat osoittaneet, että sääntelyä tulisi joitain osin selkeyttää ja kohtuullistaa. Asia on huomioitu myös pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa, johon sisältyy kirjaus hajajätevesisääntelyn muutostarpeista ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistöjen osalta. Hallitusohjelman mukaan ympäristönsuojelulain 16 lukua korjataan haja-asutusalueiden jätevesikäsittelyn osalta selkeäksi ja järkeväksi. Pilaantumisherkillä alueilla, kuten rannat ja pohjavesialueet, noudatetaan edelleen kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusmääräyksiä. Muilla alueilla olevien ennen vuotta 2004 rakennettujen asuinkiinteistöjen osalta luovutaan kalenteriin sidotusta jätevesiremonttien määräajasta. Näiden osalta kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän riittävyys tarkistetaan asuinkiinteistöjen rakennuslupaa vaativien peruskorjausten yhteydessä.

Ympäristönsuojelulain muutosehdotus muodostaa laintasoisen osuuden kirjauksen toteuttamiseksi. Ehdotus perustuu ”Vuoden 2015 hajajätevesityöryhmän” loppuvuonna 2015 valmistuneeseen raporttiin.

Keskeinen muutos olisi, että perustason puhdistusvaatimuksen noudattamisen ajankohta määräytyisi kahdella tavalla. Velvollisuuden täyttämisen ajankohta perustuisi joko laissa säädettyyn määräaikaan tai siihen, kun kiinteistöllä tehdään tietynlaisia luvanvaraisia korjaus- ja muutostöitä. Ehdotettua sääntelyä sovellettaisiin, ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuvaan jätevesien käsittelyjärjestelmään (*vanha jätevesien käsittelyjärjestelmä*). Lisäksi perustason puhdistusvaatimusta ja haja-asutuksen kuormituslukua koskeva sääntely nostettaisiin asetuksesta lain tasolle perustuslain edellyttämällä tavalla.

Vanha kiinteistökohtaisten talousjätevesien käsittelyjärjestelmä tulisi uudistaa perustason puhdistusvaatimuksen mukaiseksi määräaikaan mennessä enintään 100 metrin etäisyydellä vesilain (528/2011) mukaisesta vesistöstä tai merestä kuten myös vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalle pohjavesialueella. Jos kunta on antanut vanhaan jätevesien käsittelyjärjestelmään sovellettavia ympäristönsuojelumääräyksiä, ne tulisivat noudatettaviksi samassa yhteydessä.

Muulla kuin vesistön tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella perustason puhdistusvaatimus tulisi noudatettavaksi edellä selostetulla tavalla luvanvaraiseen korjaus- ja muutostyöhön sidotusti. Jos näille alueilla on annettu kunnan ympäristönsuojelumääräyksiä, joita sovelletaan vanhaan jätevesien käsittelyjärjestelmään, tulisivat määräykset täyttää lakitason vaatimusten edellyttämien toimien kanssa samanaikaisesti. Kunnallisten määräysten osalta on huomattava, että määräyksissä ei voida antaa laista poikkeavia määräaikoja toteuttamiselle.

Poikkeamisen edellytyksiä ehdotetaan lievennettävän. Poikkeamista voisi hakea, jos kiinteistö sijaitsee vesistön tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Ympäristönsuojelulaki

Yleiset velvollisuudet ja kiellot

Ympäristönsuojelulain 2 luvussa säädetään yleisistä velvollisuuksista, periaatteista ja kielloista. Toiminnanharjoittajan tulee olla selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista (6 §). Tämä selvilläolovelvollisuus on yleinen ja koskee kaikkia, joiden toiminnalla voi olla ympäristövaikutuksia, kuten haja-asutusalueen kiinteistöjen omistajia ja haltijoita. Ympäristönsuojelulain 7 §:ssä säädetään yleisestä velvollisuudesta ehkäistä ja rajoittaa ympäristön pilaantumista. Ympäristönsuojelulain 20 §:n perusteella ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavassa toiminnassa yleisenä periaatteena on, että noudatetaan varovaisuus- ja huolellisuusperiaatetta sekä ympäristön kannalta parhaan käytännön periaatetta. Ympäristönsuojelulaissa säädetään myös pilaantuneiden maaperän ja pohjaveden puhdistamisesta (14 luku).

Haja-asutuksen jätevesien kannalta merkityksellinen on ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamiskielto (17 §). Sen mukaan ainetta, energiaa tai pieneliöitä ei saa panna, päästää tai jättää sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten, että muun muassa tärkeällä tai muulla vedenhankin-

takäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka pohjaveden laatu voi muutoin olennaisesti huonontua. Suojan piirissä ovat myös toisen kiinteistöllä oleva pohjavesi, jonka laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka tehdä pohjaveden kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voitaisiin käyttää. Tämä pilaamiskielto suojaa siten myös naapurin kaivoa. Pohjaveden pilaamiskiellon mukaan kielletty on myös toimenpide, joka vaikuttamalla pohjaveden laatuun muutoin saattaa loukata yleistä tai toisen yksityistä etua. Säännöksen mukaan myös pohjaveden pilaantumisen vaaran aiheuttaminen on kielletty.

Haja-asutuksen jätevesiin sovelletaan myös ympäristönsuojelulain maaperän pilaamiskieltoa (16 §). Sen perusteella maahan ei saa jättää tai päästää jätettä tai muuta ainetta taikka eliöitä tai pieneliöitä siten, että seurauksena on sellainen maaperän laadun huononeminen, josta voi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, viihtyisyyden melkoista vähentymistä tai muu niihin verrattava yleisen tai yksityisen edun loukkaus. Kiellon tarkoituksena on turvata pohjaveden laadun säilyminen maaperän kautta tapahtuvalta pilaantumiselta.

Ympäristönsuojelulain hajajätevesisäätely ja hajajätevesiasetus

Ympäristönsuojelulain 16 luvussa säädetään talousjätevesien käsittelystä ja johtamisesta vesihuoltolaitoksen viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. Säätely on luonteeltaan teknologianeutraalia. Luvun säännöksiä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkien sellaisten jätevesien käsittelyyn, joita ei johdeta vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon ja joiden käsittelyyn ei tarvita ympäristönsuojelulain mukaista lupaa. Lisäksi lain 238 §:ään sisältyvät jätevesijärjestelmien rakentamiseen liittyvät siirtymäsäännökset.

Lisäksi voimassa on aikaisemman ympäristönsuojelulain (86/2000) nojalla annettu hajajätevesiasetus (209/2011), jossa annetaan lakia tarkentavia säännöksiä.

Talousjätevesien käsittelyä koskevaa vaatimusta sovelletaan uudisrakentamisessa ja siihen verrattavissa olevissa korjaus- ja muutostyössä. Talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistöllä on oltava jätevesien käsittelyjärjestelmä, jonka tulee soveltua käyttökohteeseensa. Kiinteistön jätevesijärjestelmä otetaan huomioon kokonaisuutena.

Ympäristönsuojelulaissa säädetään jätevesien perustason puhdistusvaatimuksesta 156 §:n 2 momentissa. Vaatimuksen sisältöä tarkennetaan hajajätevesiasetuksen 3 §:ssä, jonka perusteella talousjätevedet on puhdistettava siten, että ympäristöön aiheutuva kuormitus vähenee orgaanisen aineen osalta vähintään 80 prosenttia, kokonaisfosforin osalta vähintään 70 prosenttia ja kokonaistypen osalta vähintään 30 prosenttia verrattuna haja-asutuksen kuormitusluvun avulla määritettyyn käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen. Olennaista on ehkäistä jätevesistä aiheutuvia kiinteistön lähiympäristössä ilmeneviä haittoja, kuten kaivovesien ja uimarantojen pilaantumista sekä hajuhaittoja.

Hajajätevesiasetuksessa säädetään siirtymäajasta 1 päivänä tammikuuta 2004 olemassa olleille käyttökuntoisille jätevesijärjestelmille (10 §:n 1 momentti). Jätevesijärjestelmät tuli alunperin saattaa vastaamaan hajajätevesiasetuksen puhdistusvaatimusta viimeistään 15 päivänä maaliskuuta 2016. Keväällä 2015 hajajätevesiasetuksen muuttamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (343/2015) määräaika pidennettiin kahdella vuodella. Tämän muutetun 10 §:n 1 momentin mukaan uusi määräaika on 15 päivään maaliskuuta 2018 mennessä.

Hajajätevesiasetuksen mukaan 10 §:n 1 momentin siirtymäaika ei kuitenkaan sovelleta, jos kiinteistöllä tehdään korjaus- tai muutostöitä, jotka ovat verrattavissa rakennuksen rakentami-

seen, kiinteistöllä toteutetaan vähäistä suurempaa lisärakentamista tai jätevesijärjestelmää muutetaan olennaisesti siten, että siihen vaaditaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennuslupa tai toimenpidelupa taikka rakentamista koskeva ilmoitus (10 §:n 2 momentti).

Hajajätevesiasetuksen siirtymäajan piirissä olevien kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden osalta keskeinen joustoa sisältävä säännös sisältyy ympäristönsuojelulain 157 §:ään. Pykälässä säädetään talousjätevesien käsittelyä koskevista 156 §:n vaatimuksesta poikkeamisesta ja poikkeamisen arvioinnissa huomioon otettavista seikoista. Tämän poikkeussääntelyn peruslähdekohtana on edellytettyjen toimien kustannusten kohtuullisuus kiinteistön haltijan näkökulmasta arvioituna, ottaen huomioon myös kuormituksen ympäristövaikutukset. Ympäristönsuojelulain 157 §:n soveltamisessa on kyse kiinteistön haltijan tilanteen tapauskohtaisesta tarkastelusta liittyen toisaalta käsittelemättömän jäteveden kuormituksen vaikutukseen ja toisaalta mahdollisen kohtuuttomuuden arviointiin kiinteistön haltijan kannalta.

Ympäristönsuojelulain 157 §:n 1 momentin mukaan poikkeaminen voidaan myöntää määräajaksi, jos ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen. Tämän lisäksi edellytetyt toimet kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat joko korkeiden kustannusten tai teknisen vaativuuden vuoksi. Näiden molempien seikkojen on oltava voimassa, mikä käy esille pykälän 1 momentin sanamuodosta. Jätevesien määrän vähäisyys yleensä edellyttää, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä tai kiinteistön käyttö muutoin ei merkittävästi poikkeaja asutuksen keskimääräisestä tilanteesta. Edellytyksenä on käytännössä, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä ei merkittävästi ylitä keskimääräistä kolmen henkilön asukasmäärää tai että kiinteistön käyttöaste muusta syystä jää keskimääräistä alhaisemmaksi. Ympäristönsuojelulain 157 §:ssä säädetään lisäksi myös niistä kiinteistön haltijaan liittyvistä perusteista, joita arvioinnissa otetaan huomioon.

Lisäksi lain 238 §:n 2 momentissa säädetään, että 157 §:n poikkeamista koskevaa pykälää sovelletaan 1 päivänä toukokuuta 2005 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään. Ympäristönsuojelulain 157 §:ää sovelletaan myös jätevesijärjestelmään, joka on hyväksytty rakennusluvassa ennen kyseistä päivämäärää.

Määräaika ympäristönsuojelulain 156 §:n veloitteiden täyttämiseksi ei vielä hallituksen esitystä kirjoitettaessa ole kulunut umpeen eikä tarkkoja tietoja 157 §:ään perustuvan poikkeussääntelyn soveltamisesta tässä vaiheessa ole saatavilla.

Ympäristönsuojelulain 238 §:n 1 momentissa säädetään kertaluonteisesta ikään perustuvasta vapautuksesta. Perustason puhdistusvaatimusta ei sovelleta sellaisen kiinteistön 9 päivänä maaliskuuta 2011 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat viimeistään mainittuna päivänä täyttäneet 68 vuotta.

Hajajätevesiasetuksen mukaan kiinteistön jätevesijärjestelmästä tulee olla selvitys, jonka perusteella voidaan arvioida jätevesistä ympäristöön aiheutuva kuormitus. Selvitys tulee olla siinäkin tapauksessa, että muut kuin vesikäymälän jätevedet johdetaan puhdistamatta maahan. Hajajätevesiasetuksen liite 1 sisältää selvityksestä useita säännöksiä.

Hajajätevesiasetukseen perustuen kiinteistön jätevesijärjestelmästä tulee olla myös käyttö- ja huolto-ohjeet. Käyttö- ja huolto-ohjeet tulee olla kaikenlaisilla kiinteistöillä, joita ei ole liitetty viemäriverkostoon ja joilla on jätevesijärjestelmä. Ohjeiden sisällöstä säädetään tarkemmin hajajätevesiasetuksen liitteessä 2. Lisäksi säädetään muun muassa, että asetuksen säänte-

lyä käyttö- ja huolto-ohjeista noudatetaan sen lisäksi, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ja -asetuksessa (895/1999) säädetään.

Hajajätevesisääntelyä sovelletaan muihin kuin ympäristölupaa edellyttäviin talousjätevesijärjestelmiin. Sääntelyä sovelletaan sekä pysyvään että vapaa-ajan asumiseen rakennettujen kiinteistöjen talousjätevesien jätevesivesijärjestelmiin. Tyypillisesti kyse on yksittäistä asuinrakennuksista tai muista rakennuksista, joissa on kiinteistökohtainen, käyttökuntoinen jätevesien käsittelyjärjestelmä. Myös muihin käyttötarkoituksiin kuin asumiseen rakennettuihin kohteisiin sovelletaan ympäristönsuojelulain 16 lukuun perustuvaa hajajätevesisääntelyä. Tällaisia ovat esimerkiksi kurssi- ja vastaanottokeskusten, tutkimusasemien, oppilaitosten, matkailukohteiden ja lomakyläjen jätevesijärjestelmät. Näissä yöpyjien määrä vaihtelee eri syistä kuten vuodenaikojen, lukukausien ja matkailun sesonkien mukaan.

Ympäristönsuojelulain 16 luvun ja hajajätevesiasetuksen sääntelyä sovelletaan niiden kiinteistöjen talousjätevesien käsittelyyn, joita ei liitetä viemäriverkostoon ja joilta ei edellytetä ympäristölupaa. Ympäristönsuojelulain mukainen lupakynnys yhdyskuntajätevesien puhdistamolle on asetettu asukasvastineluvultaan 100 henkilön jätevesien käsittelylaitoksille (27 § ja liitteen 1 taulukko 2 Muut laitokset ja sen kohta 13 d). Tätä pienemmät puhdistamot voivat tulla luvanvaraisiksi toiminnan arvioitujen vaikutusten perusteella, esimerkiksi mikäli toiminnasta saattaa aiheutua vesistön pilaantumisen vaaraa tai eräistä naapurussuhteista annetussa laissa (26/1920) tarkoitettu seuraus. Luvanvaraisuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa.

Haja-asutuksen talousjätevesien käsittelyn säännökset tulevat sovellettaviksi silloin, kun puhdistamossa käsitellään alle 100 henkilön jätevedet eikä ympäristölupaa tarvita. Tällaisten suurten pienpuhdistamoiden tämänhetkisestä lukumäärästä ei ole saatavissa tietoja, mutta arvion mukaan niitä on muutamia satoja. Niiden viemäriverkostot on rakennettu lähes poikkeuksetta ennen vuosituhannen vaihdetta aikaisempaan vesilakiin (264/1961, kumottu) perustuen. Pääosa näistä puhdistamoista on siten nyt voimassa olevan sääntelyn perusteella hajajätevesisääntelyn siirtymäajan piirissä. Hajajätevesisääntelyä sovelletaan siten myös pienten alle 100 asukkaan kylien tai muiden vastaavien alueiden yhteisiin jätevedenpuhdistamoihin. Esimerkiksi ranta-asemakaavassa voidaan määrätä kaava-alueen kiinteistöjen jätevesien käsittelystä esimerkiksi edellyttämällä yhteistä talousjätevesien käsittelyjärjestelmää.

Kiinteistökohtainen jätevesien käsittelyjärjestelmä

Kiinteistökohtainen jätevesijärjestelmä koostuu rakennuksissa ja rakennusten ulkopuolella olevien viemärilaitteistojen ja jätevesiviemäriin sekä jätevesien käsittelyjärjestelmän muodostamasta kokonaisuudesta. Talousjätevesien puhdistuksen kannalta kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän keskeisen osan muodostaa jätevesien käsittelyjärjestelmä. Sillä tarkoitetaan talousjätevesien puhdistusta tai muuta käsittelyä varten tarvittavien laitteiden ja rakenteiden muodostamaa kokonaisuutta, joka voi koostua esimerkiksi saostussäiliöstä, maahanimeyttämöstä, maasuodattamosta, umpisäiliöstä, pienpuhdistamosta, kuivakäymälästä tai muista laitteista taikka näiden laitteiden ja menetelmien yhdistelmästä.

Vanha jätevesien käsittelyjärjestelmä on tyypillisesti yksiviemärijärjestelmä, jossa talon sisältä tulevat viemäriputket kootaan yhteen pohjaviemäriin ja johdetaan talon ulkopuolelle jätevesien käsittelyjärjestelmään. Kaksoisviemäröinti, jossa wc-vedet on johdettu omalla putkellaan talosta ulos, on yleistynyt vasta 1990-luvulla. Kaksoisviemäröinti mahdollistaisi korjaus- ja muutostyössä enemmän ratkaisuvaihtoehtoja.

Teknologianeutraalilla hajajätevesisääntelyllä asetetaan vaatimukset talousjäteveden puhdistustasolle. Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän ominaisuudet ratkaistaan käyttökohteen mukaisesti.

Ympäristönsuojelumääräysten puhdistusvaatimukset

Kunta voi ympäristönsuojelulain 202 §:ään perustuvissa kunnallisissa ympäristönsuojelumääräyksissä ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja antaa määräyksiä ympäristönsuojelulain täytäntöön panemiseksi. Määräysten tulee siten perustua ympäristönsuojelulain tai sen nojalla annettujen säädösten konkretisointiin. Kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin perustuva ankarampi puhdistusvaatimuksen taso perustuu ympäristönsuojelulain 156 §:n 3 momenttiin. Ympäristönsuojelumääräysten tarkoituksena on paikalliset olosuhteet huomioiden ehkäistä ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Määräykset ovat osa ennakollista ympäristönsuojelun keinovalikoimaa.

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset voivat ympäristönsuojelulain 202 §:n 3 momentin 1, 3 ja 4 kohtiin perustuen koskea muun muassa talousjätevesien osalta toimia, rajoituksia ja rakennelmia, joilla ehkäistään päästöjä tai niiden haitallisia vaikutuksia (1 kohta), toimintojen sijoittumisen ympäristönsuojelullisia edellytyksiä asemakaava-alueen ulkopuolella (3 kohta) sekä sellaisten alueiden määrittelyä, joilla ympäristön erityisen pilaantumisvaaran vuoksi on kielletty jäteveden johtaminen maahan, vesistöön taikka ojaan, lähteeseen, tekolammikkoon tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaiseen noroon (4 kohta). Kunnan ympäristönsuojelumääräykset tulevat sovellettavaksi samassa yhteydessä, kun lakiin perustuva talousjätevesien perustason puhdistusvaatimuskkin tulee täyttää.

Tyypillisiä määräyksiä ovat esimerkiksi suojaetäisyydet eri kohteisiin kuten kaivoon tai naapurin tai vesistöön. Määräykseen voi sisältyä myös teknisiä seikkoja jäteveden käsittelystä kuten puhdistusjärjestelmästä tai –menetelmästä tai niiden sijoittumisesta yleisen tulvatason yläpuolelle. Kunta voi sisällyttää määräykseen puhdistusjärjestelmiä koskevia tekniikkaneutraaleja vaatimuksia eri alueille kuten esimerkiksi kieltää jätevesien imeyttämisen pohjavesialueella.

Hajajätevesiasetuksen 4 § sisältää ohjeellisen puhdistustasovaatimuksen, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa silloin, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asetetaan ankarampia vaatimuksia. Kunnan ympäristönsuojelumääräykset voivat olla myös hajajätevesiasetuksen 4 §:n ohjeellista pykälää ankarammat sen mukaan, mitä kunnassa on katsottu perustelluksi antaa paikallisten olosuhteiden tai seikkojen vuoksi.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen näistä kunnallisista määräyksistä siinä mainituin perustein (202 §:n 4 momentti), mikä tuo tähän kokonaisuuteen joustoa. Ympäristönsuojelumääräyksistä voidaan poiketa siitä riippumatta, onko niissä erikseen annettu erillinen poikkeamismääräys tai määräyskohtainen poikkeamismahdollisuus. Yleinen poikkeamismahdollisuus perustuu suoraan 202 §:n 4 momentin säännökseen.

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset ovat asetuksia alemmanasteista sääntelyä. Tästä syystä lain tai asetuksen kanssa ristiriitaisia määräyksiä ei tule antaa. Lain tai asetuksen vastaisia määräyksiä ei myöskään saa soveltaa. Kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä ei voida muun muassa luoda uusia menettelyjä tai velvoitteita, ellei ole annettu valtuutusta laissa. Määräykset voivat olla lakia ja asetusta tiukempia, jos vain näin voidaan estää ympäristön pilaantuminen esimerkiksi paikallisesti pilaantumisherkällä alueella.

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset ovat osa kunnallista itsehallintoa. Ympäristönsuojelun näkökulmasta määräyksillä on merkittävä asema pilaamisen torjunnassa paikallisten olosuhteiden huomioon ottamisen vuoksi.

Jätelaki

Jätelakia (646/2011) sovelletaan jätteeseen, jätehuoltoon ja roskaantumiseen sekä tuotteisiin ja toimintaan, joista syntyy jätettä (2 §:n 1 momentti). Lain 2 luvussa säädetään yleisistä velvollisuuksista ja periaatteista.

Yleisestä velvollisuudesta noudattaa etusijajärjestystä säädetään 8 §:ssä. Sen perusteella kaikessa toiminnassa on mahdollisuuksien mukaan ensisijaisesti vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta. Jos jätettä kuitenkin syntyy, jätteen haltijan on ensisijaisesti valmistettava jäte uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrätettävä se. Jos kierrätys ei ole mahdollista, jätteen haltijan on hyödynnettävä jäte muulla tavoin, mukaan lukien hyödyntäminen energiana. Jos hyödyntäminen ei ole mahdollista, jäte on loppukäsiteltävä. (8 §:n 1 mom.)

Asumisessa syntyvä jäte, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete, sekä laadultaan siihen rinnastettava hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvä jäte on jätelain 6 §:ssä tarkoitettua yhdyskuntajätettä. Kunnan velvollisuutena on järjestää asumisessa sekä muussa jätelain 32 §:ssä tarkoitetussa toiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuolto, johon sisältyy myös sako- ja umpikaivoliete.

Vesihuoltolaki

Vesihuoltolaissa (119/2001) säädetään muun muassa vesihuollon järjestämisen vastuista. Vesihuollolla tarkoitetaan sekä vedenhankintaa että viemärointia. Vesihuoltolaitos vastaa toiminta-alueellaan viemäriverkoista ja jätevesien käsittelystä. Kullekin vesihuoltolaitokselle määritellään toiminta-alue, jossa yksilöidään verkostojen piiriin saatettavat alueet. Vesijohto-, viemäri-, ja hulevesiviemäriverkostojen piiriin saatettavat alueet voivat olla erilaajuisia. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sovelletaan vesihuoltolakia muun muassa verkostoihin liittymiseen ja liittymisestä vapauttamiseen.

Vesihuoltolain 10 §:n 3 momentti sisältää keskeisiä säännöksiä rajapinnasta hajajätevesisäätelyyn nähden. Taajaman ulkopuolella kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, jos kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä ja jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään (1 kohta). Viemäriin ei myöskään tarvitse liittyä, mikäli kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään (2 kohta). Lainmuutoksen (681/2014) voimaantulosäännös sisältää sääntelyä, jonka nojalla eräisiin tilanteisiin sovelletaan muutosta edeltänyttä 10 §, joka ei sisältänyt taajamaa koskevaa sääntelyä.

Vesihuollon yleisestä kehittämisestä alueellaan vastaa kunta. Kunnan vastuulla on suunnitella ja toteuttaa kokonaisuutena vesihuollon järjestelyt kunnassa. Viemärointi ulotetaan siten alueille, jossa se on ympäristönsuojelullisesti ja taloudellisesti perusteltua. Tämä tarkoittaa käytännössä myös sitä, että vesihuoltolaitosten toiminta-alueita ja siten viemäriverkostoon liittymisvelvollisuutta ei tulisi ulottaa alueille, joilla viemäriverkoston rakentamisen kustannukset tulevat kiinteistön omistajalle selvästi ympäristönsuojelun vaatimukset täyttävää kiinteistökohtaista jätevesiratkaisua kalliimmaksi.

Vesihuoltolaitoksen maksujen tulee vastata vesihuollosta laitokselle aiheutuneita kustannuksia, ja niiden tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Vesihuoltolaitoksen tulee aina periä asiakailtaan käyttömaksua, minkä lisäksi se voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Vesihuoltolaitosten käyttömaksujen lisäksi kuluttajat maksavat useilla laitoksilla liittymismaksua verkkoon liittymisestä.

Vesilaki

Vesilain (587/2011) tavoitteena on muun ohessa edistää, järjestää ja sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä niin, että se on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä ja parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa (1:1). Vesilakia sovelletaan vesitalousasioihin. Vesilaissa säädetään esimerkiksi pintaveden ja pohjaveden ottamisesta sekä ojituksesta.

Vesilaissa määritellään muun muassa vesistön käsite, jolla tarkoitetaan vesilain 1:3 kohdan 3) mukaan järveä, lampea, jokea, puroa ja muuta luonnollista vesialuetta sekä tekojärveä, kanavaa ja muuta vastaavaa keinotekoisia vesialuetta. Lisäksi säädetään, että vesistönä ei kuitenkaan pidetä noroa, ojaa ja lähdetä. Lähteisiin sovelletaan vesilain 2 luvun 11 §:n säännöstä eräiden vesiluontotyyppien suojelusta. Luonnontilaisen lähteen luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Lupaviranomainen voi myöntää yksittäistapauksessa poikkeuksen kiellosta edellytysten täytyessä.

Vesistön käsitettä selostetaan yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 277/2009 vp) luettelemalla luontaisesti muodostuneita ja keinotekoisia vesimuodostumia. Vesistöinä pidettäisiin kaikkia luonnollisesti syntyneitä, pysyvästi vesipintaisia alueita tai uomia lukuun ottamatta ojaa, noroa ja lähdetä. Vesistön määritelmää kuvataan varsin kattavaksi. Siihen sisältyvät myös esimerkiksi vesistöön tai pohjaveteen hydrologisesti yhteydessä olevat, esimerkiksi sorakuoppiin syntyneet lammikot. Keinotekoiset vesialueet kuten kanavat, tekojärvet tai tekolammikot ovat vesilain systematiikassa vesistöjä samoin edellytyksin kuin niiden luontaiset vastineet.

Vesilain 1 luvun 4 §:n perusteella mitä vesilaissa säädetään vesistöistä, sovelletaan myös Suomen aluevesiin ja talousvyöhykkeeseen. Vesialueen rajasta säädetään vesilain 1 luvun 5 §:ssä. Vesilakia sovellettaessa pidetään vesialueen rajana maata vastaan keskivedenkorkeuden mukaista rantaviivaa. Myös säädetään, että jos vedenkorkeus tai vesi- ja maa-alueen keskinäinen asema muuttuu tai on muuttunut, vesialueen raja määräytyy muutoksen jälkeisten vedenkorkeuksien mukaan. Meren ja maa-alueen rajana on Suomen aluevesien rajoista annetun lain (463/1956) 3 §:n mukainen aluevesien maanpuoleinen raja. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 277/2009) todetaan, että useinkaan ei ole käytettävissä pitkäaikaista havaintosarjaa vedenkorkeuksista keskivedenkorkeuden määrittämiseksi, jolloin rantaviivan määrittäminen on perustettava kulloinkin saatavilla olevaan selvitykseen.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettu laki

Vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelu perustuu vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin (1299/2004) ja lain nojalla annettuihin asetuksiin. Vesienhoidon tavoitteena on pintavesien hyvän ekologisen ja kemiallisen tilan sekä pohjavesien hyvän kemiallisen ja määrällisen tilan saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä, vesien erinomaisen ja hyvän tilan ylläpito sekä tilan heikkenemisen estäminen. Vesienhoidon suunnittelu tapahtuu Manner-Suomen seitsemällä vesienhoitoalueella. Ahvenanmaalla noudatetaan itsehallintoalueen lainsäädäntöä ja päätöksiä.

Vesienhoito

Vesienhoito käsittää tavoitteet ja toimenpiteet, joilla sisävesien ja rannikkovesien hyvä tila pyritään turvamaan ja saavuttamaan viimeistään vuonna 2027. Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2015 vesienhoidon toisen suunnittelukauden vesienhoitosuunnitelmat vuosille 2016—2021. Vesienhoitosuunnitelmissa tarkastellaan muun muassa vesien tilaa ja vesiin kohdistuvia paineita ja niiden aiheuttajia. Tämän pohjalta määritellään ympäristötavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarvittavat toimet ja näiden kustannukset sekä toimenpiteiden pääasialliset vastuutahot. Vesien ekologisen tilan parantamisessa keskeinen haaste on rehevöityminen, jonka torjunnassa hajakuormituksen, varsinkin maatalouden ja haja-asutuksen kuormituksen, vähentäminen on keskeistä.

Vesienhoidon tavoitteiden toteutuminen edellyttää haja-asutuksen jätevesikuormituksen vähentämistä nykyisen sääntelyn mukaisesti. Haja-asutuksessa kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia toimenpiteitä ovat ympäristönsuojelulakiin perustuvien kiinteistökohtaisten jätevesien käsittelyjärjestelmien käyttö ja ylläpito. Haja-asutuksen jätevesien käsittelyn täydentävänä toimenpiteenä on keskitetyn viemäroinnin toteuttaminen haja-asutusalueilla. Täydentävät toimenpiteet ovat pääsääntöisesti vapaaehtoisia. Vesienhoitosuunnitelmissa ja niiden toimenpideohjelmissa esitetyjä toimenpiteitä vesien hyvän tilan saavuttamiseksi toteutetaan monilla eri keinoilla, jotka eivät ole vesienhoitolain nojalla suoraan julkishallintoa tai yksittäisiä toiminnanharjoittajia velvoittavia.

Merenhoito

Merenhoitosuunnitelma käsittää tavoitteet ja toimenpiteet, joilla ylläpidetään tai pyritään saavuttamaan meriympäristön hyvä tila viimeistään vuonna 2020. Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa Suomen merenhoitosuunnitelman kolmannen osion toimenpideohjelman vuosiksi 2016—2021. Valtioneuvosto hyväksyi jo vuonna 2012 arvion meren nykytilasta, meren hyvän tilan määritelmät ja ympäristötavoitteet ja vuonna 2014 Suomen merenhoitosuunnitelman seurantaohjelman vuosille 2014—2020.

Toimenpideohjelmassa todetaan, että haja- ja loma-asutuksen jätevesien osuus ravinteiden ihmisperäisestä kuormituksesta vaihtelee eri merialueilla tällä hetkellä 9—14 %:n välillä Suomesta Itämereen päätyvästä fosforikuormituksesta ja 3—5 %:n välillä typpikuormituksesta. Kuormituksen myös todetaan vähentyneen viime vuosina jätevesijärjestelmien rakentamisen myötä, mutta kuormituksen vähenemisestä ei ole tarkkoja arvioita. Yleisesti todetaan lisäksi, että haja-asutuksen jätevesiä käsittelevän asetuksen toistuvat muutokset ovat hidastaneet sen toimeenpanoa.

Pohjavesialueet

Pohjavesialueiden rajauksesta ja luokituksesta sekä pohjavesialueen suojelusuunnitelmasta säädetään vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain luvussa 2 a (muutos 1263/2014). Aikaisempi pohjavesialueiden luokittelu luokkiin I, II ja III perustui 1970-luvulta saakka hallintokäytäntöön.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) rajaa ja luokittelee pohjavesialueet luokkiin 1, 2 ja E. E-alueella tarkoitetaan pohjavesialueesta riippuvaista maa- tai vesiekosysteemiä. Luokittelutyö on parhaillaan käynnissä ELY-keskuksissa ja sen johdosta rajauksiin voi tulla muutoksia nykyisestä. Myös alueiden luokitus voi poiketa aikaisemmasta. Pohjavesialueiden rajaukselle, luokitukselle tai suojelusuunnitelmalle ei laissa säädetä itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Pohjavesialueiden rajausta ja luokittelua koskeva tietojärjestelmämerkintä perustuu luonnontieteel-

lisiin inventointitietoihin. Merkinnästä ei tehdä viranomaispäätöstä eikä sillä ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Kyse on ympäristötiedon keräämisestä ja sen rekisteriin merkitsemisestä.

Suomen ympäristökeskus ylläpitää pohjavesitietojärjestelmää, joka on osa ympäristötiedon hallintajärjestelmää. Järjestelmä mahdollistaa pohjavesitietojen ja pohjavesialueiden paikkatietojen yhteiskäytön. Esimerkiksi kunnat ja kansalaiset pääsevät tarkastelemaan pohjavesiaineistoja Avoin tieto –palvelusta (www.syke.fi/avointieto) kohdasta ympäristötietojärjestelmät. Tietojärjestelmän käyttö edellyttää maksutonta rekisteröitymistä.

Terveysuojelulainsäädäntö

Terveysuojelulainsäädäntöön (terveysuojelulaki, 763/1994) sisältyy yleisiä vaatimuksia jätevesien käsittelystä. Jätevedet on johdettava ja puhdistettava siten, että niistä ei aiheudu terveyshaittaa (22 §). Viemäri siihen liittyvine puhdistus- ja muine laitteineen on suunniteltava, sijoitettava, rakennettava ja kunnossapidettava siten, ettei siitä aiheudu terveyshaittaa. Käymälöille säädetään lain 30 §:ssä yleiset vaatimukset, joiden mukaan asuinympäristössä on oltava riittävästi käymälöitä. Lisäksi ne on sijoitettava, rakennettava ja huollettava siten, ettei niistä aiheudu terveyshaittaa.

Lisäksi terveysuojelulain 51 §:n perusteella kunnan terveysuojeluviranomaisella on oikeus antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Tällaiset kiellot tai määräykset voivat terveysuojelulain 22 §:n nojalla liittyä myös jätevesien johtamiseen tai puhdistamiseen.

Terveysuojelulainsäädäntöön sisältyy olennaisena osana talousveden laatua turvaava sääntely, jota sovelletaan myös yksityistalouksien kaivoveteen. Terveysuojelulain nojalla annettu terveysuojeluasetus (1280/1994) sisältää tarkentavia säännöksiä sekä jätevesiin että talousveteen liittyen. Terveysuojelulaissa säädetään myös talousvesistä aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisemisestä, vähentämisestä ja poistamisesta sekä niihin liittyvistä tarpeellisista suunnitelmista ja selvityksistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (1352/2015) säädetään talousveden laatuvaatimuksista ja -suosituksista ja niiden enimmäisarvoista ja niistä poikkeamisesta, talousveden desinfioinnista ja säännöllisestä valvonnasta, valvontaa varten tarvittavista tutkimuksista, talousveden radioaktiivisista aineista aiheutuvan säteilyaltistuksen rajoittamisesta sekä erityistilanteisiin varautumista koskevien suunnitelmien sisällöstä ja laatimisesta. Näitä tietoja voidaan käyttää mm. vesienhoidon suunnittelussa.

Maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö

Myös maankäyttö- ja rakennuslakiin sisältyy säännöksiä jätevesijärjestelmän rakentamista ja korjaus- ja muutostyötä koskevasta luvan- tai ilmoituksenvaraisuudesta sekä lupamenettelystä. Lakiin sisältyy myös muita haja-asutuksen jätevesihuoltoon sovellettavaa sääntelyä mm. kaavoihin, rakennusjärjestykseen ja käyttö- ja huolto-ohjeeseen liittyen.

Maankäyttö- ja rakennuslakia sovelletaan uuden rakennuksen rakentamiseen ja korjaus- ja muutostyöhön. Eräänä keskeisenä lain tavoitteena on parantaa rakentamisen laatua sekä edistää rakennuksen kestäväää käyttöä.

Rakennusjärjestys

Kunnassa on oltava rakennusjärjestys, jolla annetaan paikallisista olosuhteista johtuvat muun muassa suunnitelmallisen ja sopivan rakentamisen toteuttamiseksi tarpeelliset määräykset (14 §). Määräykset voivat olla erilaisia kunnan eri alueilla. Rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä ei sovelleta, jos oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa, asemakaavassa tai alemmanasteisissa säädöksissä on asiasta toisin määrätty.

Rakennusjärjestyksen määräykset voivat koskea myös viemäröintiä ja jätevesien käsittelyä. Rakennusjärjestyksen määräystyytit ovat usein teknisiä, esim. umpisäiliövelvoitteita tai edellytettäviä jätevedenkäsittelymenetelmiä. Määräyksissä ei ole puhdistuksen tehollisia vaatimuksia, kuten puhdistusprosentteja tai päästömääriä.

Kunnan rakennusjärjestykseen voi sisältyä alueiden määrittelyjä. Osalla kunnista, joilla ei ole ympäristönsuojelumääräyksiä, on ranta-alueita määritelty rakennusjärjestyksessä. Määrittely on tehty joko etäisyysvyöhykkeenä tai muina kuvauksina. Esimerkiksi etäisyysvyöhyke voi olla ilmaistu seuraavasti: ”Enintään 50 metrin etäisyydellä olevat ranta-alueet wc-vedet: umpisäiliö, kuiva- tai kompostikäymälä.” Muu kuvaus voi olla esimerkiksi ”Vesistön ranta-vyöhykkeellä jätevedet voidaan käsitellä paikalla (3-osastoinen saostuskaivo + maasuodatin tai tehdasvalmisteinen pienpuhdistamo + johtaminen maaperään).” Rakennusjärjestys voi sisältää myös kartalla osoitettuja aluemäärittelyjä.

Rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä ei sovelleta, jos oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa, asemakaavassa tai rakentamismääräyskokoelmassa on asiasta toisin määrätty (14 §:n 4 momentti).

Rakennuslupa ja toimenpidelupa

Maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:ssä säädetään rakennuslupaa edellyttävistä toimista. Ennen vuotta 2004 rakennettujen kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien osalta merkityksellinen on säännös korjaus- ja muutostöiden rakennusluvanvaraisuudesta. Rakennuslupa tarvitaan myös sellaiseen korjaus- ja muutostyöhön, joka on verrattavissa rakennuksen rakentamiseen, sekä rakennuksen laajentamiseen tai sen kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen. Lisäksi säädetään, että muuta kuin edellä säädettyä rakennuksen korjaus- ja muutostyötä varten tarvitaan rakennuslupa, jos työllä ilmeisesti voi olla vaikutusta rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveydellisiin oloihin. Rakennuslupa tarvitaan myös sellaiseen rakennuksen vaippaan tai teknisiin järjestelmiin kohdistuvaan korjaus- ja muutostyöhön, jolla voidaan vaikuttaa merkittävästi rakennuksen energiatehokkuuteen. Myös muissa tilanteissa edellytetään rakennuslupaa, kuten rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen olennaista muuttamista varten. Luvanvaraisuutta harkittaessa otetaan huomioon käyttötarkoituksen muutoksen vaikutus kaavan toteuttamiseen ja muuhun maankäyttöön sekä rakennukselta vaadittaviin ominaisuuksiin. Lupaa edellyttävänä käyttötarkoituksen muutoksena pidetään muun ohella loma-asunnon käytön muuttamista pysyvään asumiseen.

Toimenpidelupaa koskeva sääntely sisältyy maankäyttö- ja rakennuslain 126 ja 126 a §:ään, joissa säädetään luvanvaraisuudesta. Toimenpidelupa tarvitaan muun muassa käymälän rakentamiseen taikka kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän rakentamiseen tai muuttamiseen.

Rakennuslupan myöntämisen edellytyksenä on muun ohella, että rakennuksen jätevedet voidaan hoitaa ilman haittaa ympäristölle (135—137 §). Toimenpideluvan edellytyksiin (138 §) noudatetaan soveltuvin osin, mitä rakennuslupan edellytyksistä säädetään. Rakennus- tai toimenpideluvan hakijan tulee hakemukseen liitetyn suunnitelmin ja selvityksin osoittaa, että

myöntämisen edellytykset ovat olemassa. Luvassa voidaan tarvittaessa antaa lupamääräykset myös kiinteistön talousjätevesien viemäroinnistä.

Lupa-asiakirjat ja erityissuunnitelmat

Rakennusvalvontaviranomainen edellyttää lupahakemukseen liitettäväksi hakemuksen ratkaisemisen kannalta olennaiset selvitykset (131 §). Rakennusluvan edellytyksistä säädetään 135—136 §:ssä ja toimenpideluvan edellytyksistä 138 §:ssä, kuten edellä on selostettu. Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän rakentamista tai muuttamista koskevassa hankkeessa viranomainen edellyttää yleensä yksityiskohtaisia tietoja kiinteistön jätevesijärjestelmästä. Näitä lupa-asian ratkaisemisessa tarvittavia olennaisia tietoja ovat esimerkiksi tiedot jätevesien käsittelytavasta ja suunnittelun lähtötiedoista, järjestelmän mitoitus koskevat tiedot, sijainti kiinteistöllä, jätevesien purkupaikat sekä etäisyydet naapurin kaivoon.

Maankäyttö- ja rakennuslain 134 a §:n mukaan rakennusvalvontaviranomainen voi määrätä rakennusluvassa, aloituskokouksessa tai erityisestä syystä rakennustyön aikana laadittavaksi ja toimitettavaksi rakennushankkeen laadun tai laajuuden vuoksi tarpeellisia erityissuunnitelmia. Näistä erityissuunnitelmista säädetään tarkemmin rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä annetulla ympäristöministeriön asetuksella (216/2015). Asetuksen 13 §:ssä säädetään mm. kiinteistön vesi- ja viemärlaitteistosuunnitelman sisältövaatimuksista. Kiinteistön vesi- ja viemärlaitteistosuunnitelmaan on sisällyttävä tieto toiminnoista, johdotuksista, kanavista, putkistoista ja laitteista sekä mitoituksista.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen ja rakennustarkastaja

Toimivalta rakennuslupa-asiassa sekä toimenpidelupa-asiassa kuuluu kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle, joka huolehtii viranomaistehtävistä maankäyttö- ja rakennuslain 21 §:n perusteella. Rakennusvalvontaviranomaisen toimivaltaa on voitu hallintosäännöllä delegoida kuntalain (410/2015, 91 §) nojalla edelleen esimerkiksi viranhaltijalle. Rakentamisen neuvontaa ja valvontaa varten kunnassa tulee olla rakennustarkastaja.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen edistää rakentamisen laatua arvioimalla muun muassa suunnittelutehtävien ja rakennustyön johtotehtävien vaativuusluokat ja näiden toimijoiden kelpoisuudet. Näitä laadunvarmistustoimia sovelletaan myös kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän luvanvaraisessa rakentamisessa sekä korjaus- ja muutostyössä.

Rakennuksen käyttö- ja huolto-ohje

Rakennuksen käytön edellytyksiä parannetaan käyttö- ja huolto-ohjeella, josta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 117 i §:ssä. Käyttö- ja huolto-ohje laaditaan muun muassa pysyvään asumiseen tai työskentelyyn käytettävää rakennusta varten. Käyttö- ja huolto-ohje on laadittava myös rakennuksen korjaus- ja muutostyössä tai käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä silloin, kun toimenpide edellyttää rakennuslupaa. Käyttö- ja huolto-ohjetta ei kuitenkaan tarvitse laatia esimerkiksi loma- tai virkistyskäyttöön tarkoitettulle rakennukselle, jota ei käytetä ympärivuotisesti.

Käyttö- ja huolto-ohjeen tulee sisältää rakennuksen käyttötarkoitus ja rakennuksen ominaisuudet sekä rakennuksen ja sen rakennusosien ja laitteiden suunniteltu käyttöikä huomioon ottaen tarvittavat tiedot rakennuksen asianmukaista käyttöä ja kunnossapitovelvollisuudesta huolehtimista varten. Huolto-ohjeen tulee kattaa myös tekniset järjestelmät, kuten jätevesijärjestelmä.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusta tai sen osaa ei saa ottaa käyttöön ennen kuin rakennusvalvontaviranomainen on hyväksynyt sen loppukatselmuksessa käyttöön otettavaksi. Myös loppukatselmusta (153 §) ja osittaista loppukatselmusta (153 a §) koskeva sääntely edellyttää rakennuksen käyttö- ja huolto-ohjeen laatimista. Loppukatselmuksen toimittamisedellytyksenä on, että rakennuksen käyttö- ja huolto-ohje, jos sellainen on laadittava, on riittävässä laajuudessa valmis ja toimitettavissa rakennuksen omistajalle (153 §).

Kotitalousvähennys ja korjausavustus

Kiinteistön omistajalla on mahdollisuus saada taloudellista tukea jätevesijärjestelmän rakentamiseen tai kunnostamiseen myös kotitalousvähennyksen kautta. Kotitalousvähennys perustuu tuloverolain (1535/1992) sääntelyyn (127 a—127 c §). Kotitalousvähennyksenä verovelvollinen voi vähentää verosta osan asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa tehdystä työstä makсамastaan määrästä. Vähennykseen oikeuttaa tavanomainen asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai perusparannustyö. Tällainen kunnossapito- ja perusparannustyö voi olla myös jätevesijärjestelmän korjaaminen tai uusiminen. Vähennykseen oikeuttavaa kunnossapito- ja perusparannustyötä ovat esimerkiksi sähkö-, putki- ja kaapelityöt. Kotitalousvähennyskelpoisia asunnon kunnossapitotöitä ovat myös rakennuksen piha-alueella tehtävä korjaus ja perusparannus, kuten esimerkiksi viemärijärjestelmiin liittyvät asennus- ja korjaustyöt. Kuitenkin on huomattava, että uudisrakentaminen ja siihen verrattava täydennys- ja lisärakentaminen ei oikeuta kotitalousvähennykseen. Myöskään oman työn osuudesta ei voi saada vähennystä. Vähennyksen määrä on enintään 2 400 euroa vuodessa, ja se myönnetään vain siltä osin kuin 127 b §:ssä tarkoitettu vähennettävä osa kustannuksista ylittää 100 euroa. Puolisoiden maksivähennys on yhteensä 4 800 euroa.

Laissa asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista (1184/2005, korjausavustuslaki) säädetään muun muassa avustuksesta kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien parantamiseen vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden ulkopuolella. Kyseistä avustusta on myönnetty vuodesta 2005 vuoteen 2010. Avustuksella oli poikkeuksellisesti tarkoitus vauhdittaa ensimmäisen jätevesiasetuksen (542/2003) edellyttämiä toimia ennen asetuksessa säädetyn määräajan päättymistä myöntämällä pienituloisille ja vähävaraisille avustusta toimenpiteiden suorittamiseen. Korjausavustuslain uudistusta koskevan hallituksen esityksen laatiminen on viireillä ympäristöministeriössä.

Rakennusten ja asukkaiden määriä koskevia tietoja

Ennen vuotta 2004 rakennettuja pientaloja on haja-asutusalueella yhteensä noin 290 000. Mukana tarkastelussa ovat vakituisesti asutut pientalot eli omakotitalot ja pari- ja rivitalot. Niissä asuu yhteensä noin 710 000 asukasta. Näistä pientaloista noin 7 % sijaitsee pohjavesialueilla ja noin 16 % vesistöjen ranta-alueilla (enintään 100 metrin etäisyydellä). Vapaa-ajan asunnot eivät olleet tarkastelussa mukana.

Hajajätevesiä koskevan tiedon seuraaminen ja neuvonta

Hajajätevesiasetuksen 8 §:n perusteella Suomen ympäristökeskuksen on seurattava yleisesti saatavilla olevia jätevesien käsittelylaitteistoja ja -menetelmiä sekä niillä saavutettavia tuloksia. Puolueettomaan ja luotettavaan arviointiin perustuva ajantasaisen seurannan tieto tulee saattaa kansalaisten helposti saatavaksi. Seurantatieto on saatavilla internetsivustosta (<http://www.ymparisto.fi/puhdistamosivusto>).

Jätevesineuvonnan tavoitteena on jakaa ajantasaista ja puolueetonta yleistietoa jätevesien käsittelystä haja-asutusalueilla. Jätevesineuvonta ei kuitenkaan ole jätevesijärjestelmän suunnittelua. Neuvonnan tavoitteena on myös kannustaa järjestelmien kunnostus- tai tehostamistoi-
miin tarjoamalla tietoa käsittelemättömän jäteveden haitallisista ympäristövaikutuksista.

Jätevesineuvontaa on järjestetty kuntien viranomaistyönä, sekä erilaisina hankkeina jo 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Vuonna 2011 tehdyn lainsäädäntömuutoksen yhteydessä eduskunta edellytti, että valtion tukemana järjestetään tehostettua jätevesineuvontaa. Jätevesineuvontaa toteutettiin vuonna 2011 kolmella valitulla alueella ja vuonna 2012 avustusten käyttö laajen-
nettiin kaikkien ELY-keskusten alueelle.

Vuosina 2012—2015 jätevesineuvontaan on myönnetty rahoitusta 1—1,5 miljoonaa euroa vuosittain. Vuodella 2016 rahoitusta on varattuna 360 000 euroa.

Jätevesineuvontaa toteuttavat järjestöt tai tahot ovat riippumattomia kuntien viranomaistoi-
minnasta sekä laitevalmistajista. ELY-keskukset myöntävät avustukset ympäristöministeriöltä saamiensa määrärahojen puitteissa, sekä vastaavat valtionavun käytön valvonnasta.

Tehostamistoimia tarvitseville kiinteistöille annetaan neuvonnalla suosituksia tai ennakoar-
vio vaihtoehtoisista ratkaisutavoista sekä ohjeet ammattitaitoisen suunnittelijan käyttämiseen ja tarvittavien lupien hakemiseen.

Tietojen saatavuus vesistöistä ja pohjavesialueista

Suomen ympäristökeskus ylläpitää järvirekisteriä ja uomatietojärjestelmää jotka ovat osa ym-
päristötiedon hallintajärjestelmää. Yhdessä järviä, uomaverkostoa ja valuma-alueita kuvaavien paikkatietoaineistojen kanssa tietojärjestelmät muodostavat kokonaisuuden, joka tukee laajasti vesistöihin liittyvän seuranta- ja tutkimustiedon hallinta-, analyysi- ja yhteiskäyttömahdolli-
suuksia sekä vesivaroja kuvaavien paikkatietojärjestelmien toimivuutta.

Suomen ympäristökeskus ylläpitää myös pohjavesitietojärjestelmää, kuten edellä on selostettu. Järjestelmä mahdollistaa pohjavesitietojen ja pohjavesialueiden paikkatietojen yhteiskäytön.

Näitä tietoaaineistoja voi hyödyntää ottamalla käyttöön muun muassa avoimia rajapintapalve-
luita, paikkatietoaineistoja, ympäristötietojärjestelmiin tallennettuja tietoja sekä sovelluksia. Esimerkiksi kunnat ja kansalaiset pääsevät tarkastelemaan pohjavesiaineistoja ja vesistöjä se-
kä uomia koskevia tietoja Suomen ympäristökeskuksen Avoin tieto -palvelun kautta (www.syke.fi/avointieto).

2.2 Euroopan unionin lainsäädäntö ja Itämeren suojelun toimintaohjelma

Euroopan unionin lainsäädäntö

Yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun direktiivin (2000/60/EY) perusteella vesien suojelua yhteisön alueella tulee toteuttaa suunnitellusti siten, että saavutetaan vesien hyvä tila koko yh-
teisön alueella. Direktiivi edellyttää vesien suojelun toimien toteuttamista erityisesti niillä alu-
eilla, joilla vesien tila ei ihmistoiminnan vaikutuksesta ole hyvä. Direktiivin perustoimenpitei-
siin kuuluvat 11 artiklan kohdan 3 h-alakohdan mukaan hajakuormituksen osalta toimenpiteet,
joilla ehkäistään pilaavien aineiden pääsy tai vähennetään sitä. Päästöjen hallintaa voi olla
esimerkiksi vaatimus ennalta tapahtuvasta sääntelystä, kuten pilaavien aineiden veteen pääsyn
kieltäminen, tai vaatimus ennalta annettavasta luvasta tai rekisteröintivelvoitteesta.

Euroopan unionissa ei ole kiinteistökohtaisten jätevesien käsittelyä koskevaa erityistä direktiiviä. Yhdyskuntajätevesien käsittelyä koskeva direktiivi (91/271/ETY), antaa vähimmäisvaatimuksia jätevesien käsittelystä yli 2 000 asukkaan taajamille ja edellyttää myös tätä pienempien taajamien jätevesien asianmukaista käsittelyä. Yhdyskuntajätevesidirektiivi on saatettu Suomessa voimaan ympäristönsuojelulain nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella yhdyskuntajätevesistä (888/2006).

Taajamien ulkopuolisiin jätevesiin, joita ei johdeta viemäriverkostoihin, sovelletaan EU:n jätelainsäädäntöä. Jätelain (646/2011) nojalla jätevesien käsittelyssä syntyvien lietteiden sekä saostus ja umpikaivolietteiden säädetään olevan kotitaloudessa syntyviä jätteitä, joiden keräilystä ja käsittelystä huolehtimisen päävastuu on kunnilla.

Meristrategiadirektiivi

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (2008/56/EC) yhteisön meriympäristöpolitiikan puitteista (*meristrategiapuitteidirektiivi*) luodaan puitteet ja tavoitteet meriympäristön säilyttämiseksi ja suojelemiseksi sekä ihmisten haitallisen toiminnan ennaltaehkäisemiseksi. Direktiivillä luodaan minimivaatimukset EU-maille sellaisten strategioiden kehittämiseksi, joiden tarkoituksena on suojella meriekosysteemiä ja myös varmistaa, että meriin liittyvät taloudelliset toimet toteutetaan kestävä kehityksen mukaisesti. Suomessa merenhoitosuunnitelma on tällainen meristrategia. Meristrategiapuitteidirektiivin tarkoituksena on varmistaa jäsenmaiden ja kolmansien maiden kanssa tehtävä yhteistyö merialueilla hyödyntäen olemassa olevia rakenteita. Meristrategioiden tulee sisältää toimenpideohjelma. Näihin ohjelmiin tulee sisältyä toimia sovittujen tavoitteiden saavuttamiseksi, jotta vuoteen 2020 mennessä saavutettaisiin ympäristön hyvä tila.

Juomavesidirektiivi

Neuvoston direktiiviä (98/83/EY) ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta (*juomavesidirektiivi*) muutettiin komission direktiivillä (2015/1787). Muutoksella säädetään erityisesti, että on tunnistettava kaikkein tarkoituksenmukaisimmat keinot rajoittaa ihmisten terveydelle aiheutuvat riskit, ja että hallintatoimenpiteitä riskien torjumiseksi ja talousveden laadun turvaamiseksi on tehtävä kaikkialla vedentuotantoketjussa, mukaan lukien vedenmuodostumisalue.

Itämeren suojelun toimintaohjelma

Itämeren merellisen ympäristön suojelukomissio (*HELCOM, Helsingin komissio*) hyväksyi 15.11.2007 Itämeren suojelun toimintaohjelman (*Baltic Sea Action Plan, BSAP*). HELCOMiin kuuluvat kaikki Itämeren rantavaltiot ja Euroopan unioni. BSAP edellyttää että maat laativat kansallisia toimintaohjelmia vuoteen 2010 mennessä. Toimintaohjelman tavoitteena on saavuttaa hyvä ympäristön tila Itämerellä vuoteen 2021 mennessä. BSAP ohjelmassa on noin 150 erillistä toimenpidettä. Suomi panee HELCOMin toimintaohjelmaa täytäntöön valtioneuvoston hyväksymillä tavoite- ja toimenpideohjelmilla sekä voimassa olevalla lainsäädännöllä.

Nykyisen hajajätevesiasetuksen perusvaatimukset ovat hyvin lähellä HELCOMin suositusten puhdistustasoa. HELCOMin suosituksen mukaan haja-asutuksen jätevedet on käsiteltävä niin, että päästöt asukasta kohden ovat päivässä korkeintaan: orgaanisen aineen määrä mitattuna viiden vuorokauden biologisena hapenkulutuksena (BHK5) 8 g, kokonaisfosfori (P) 0,65 g ja kokonaistyppi (N) 10 g.

2.3 Nykytilan arviointi

Voimassa olevan hajajätevesisääntelyn perusteella uusien rakennusten rakentamisessa tulee noudattaa perustason puhdistusvaatimusta. Hajajätevesiasetuksen 10 §:n (muutos 343/2015) nojalla perustason puhdistusvaatimusta sovelletaan myös vanhaan käyttökuntoiseen järjestelmään, joka on ollut olemassa 1 päivänä tammikuuta 2004. Käsittelyjärjestelmä tulee saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta 15 maaliskuuta 2018 mennessä.

Ympäristönsuojelulakiin ja hajajätevesiasetukseen perustuvassa sääntelyssä ei oteta huomioon kiinteistön sijaintia. Tältä osin on käytännössä esitetty tarve kohtuullistaa sääntelyä erityisesti niillä alueilla sijaitsevien kiinteistöjen osalta, joiden sijaintipaikan ympäristönsuojelulliset näkökohdat eivät vaadi järjestelmän korjaamista tai muuttamista. Näillä alueilla perustason puhdistusvaatimukset on koettu liiallisiksi.

Vesistöjen ja pohjavesien suojelu edellyttää kuitenkin, että perustason puhdistusvaatimus asetetaan niillä ja niiden läheisyydessä sijaitseville kiinteistöille ja että järjestelmät korjataan vaatimukset täyttäväksi määräajassa.

Perustason vaatimusta ankarammat vaatimukset perustuvat kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin, joiden lähtökohtana ovat paikalliset olosuhteet. Kuntaliiton selvityksessä vuosina 2013—2014 tutkittiin kuntien ympäristönsuojelumääräysten sisältöä ja kattavuutta. Selvityksen mukaan vuoden 2013 tietoihin perustuen ympäristönsuojelumääräyksiä oli 51 %:lla silloisista kunnista (154 kuntaa/304:sta) ja pohjavesialueille oli tuolloin tiukennettuja vaatimuksia 55 % kunnista (168 kuntaa/304:sta). (*Lähde: Pietarinen, A., Kuntien ympäristönsuojelumääräykset: nykytila ja tulevaisuuden mahdollisuudet, Suomen Kuntaliitto 2014*). Useat kunnat ovat hyväksyneet ranta-alueita koskevia ympäristönsuojelumääräyksiä Kuntaliiton selvityksen valmistumisen jälkeen. Loppuvuonna 2015 ainakin yli 190 kunnassa on voimassa perustason puhdistusvaatimusta ankarampia ympäristönsuojelumääräyksiä haja-asutuksen talousjätevesien käsittelylle ranta-alueille. Aivan tarkkaa lukua ei ole saatavilla kuntaliitosten vuoksi, joita luvussa ei ole huomioitu. Lisäksi yhdeksässä kunnassa on ympäristönsuojelumääräykset, joissa ei ole säännöksiä ranta-alueiden jätevesien käsittelystä. Siten noin 100 kunnassa ei ole voimassa olevia ympäristönsuojelumääräyksiä.

Käytännössä kunnilla on ainakin neljän tyyppisiä tapoja määritellä ranta-alueiden jätevedenkäsittelyä ympäristönsuojelumääräyksissään. Määräyksessä annetaan metrimäärä, jota lähempänä vesistöä olevilta kiinteistöiltä vaaditaan erityistä jätevedenkäsittelyä. Toinen tapa on, että määräykseen sisältyy erilaisille vesistöille erisuuruisia metrimääriä, jota lähempänä vesistöä olevilta kiinteistöiltä vaaditaan erityistä jätevedenkäsittelyä. Kolmas tapa on, että määräyksessä annetaan metrimääriä erikokoisista vyöhykkeistä etäisyytenä vesistöön. Näille vyöhykkeille on asteittain tiukkenevia määräyksiä jätevedenkäsittelystä. Neljäntenä tapana on, että joissakin kunnissa ympäristönsuojelullisesti herkäät ranta-alueet on määritelty kartalla. Vuosina 2011—2014 on yli 130 kunnassa tullut voimaan esimerkiksi ranta-alueita koskevia määräyksiä.

Saneeraustarpeessa olevien kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien määrään vaikuttaa osaltaan se, millaisia jätevesiä kiinteistöllä muodostuu ja täyttääkö nykyinen järjestelmä perustason puhdistusvaatimukset. Kuntien määräykset koskevat usein vain uudisrakentamista eikä niitä sovelleta määräysten voimaantulessa olemassa oleviin järjestelmiin.

Ankarammasta puhdistustasosta annettujen määräysten sisältyminen kunnan ympäristönsuojelumääräyksiin on merkinnyt kunnan roolin merkittävää vahvistumista, jota Ympäristövaliokunta on pitänyt perusteltuna (YmVM 18/2010 vp — HE 179/2010 vp). Määräysten tavoitteena on lakimuutoksen 2011 yhteydessä todettu olevan erityisesti kiinteistön lähiympäristössä ilmenevien haittojen ehkäiseminen. Siitä syystä paikallisilla olosuhteilla on erityisen suuri merkitys. Myös vesiensuojelua ja lähivesien sekä pohjavesien puhtautta arvostetaan ja niitä

halutaan suojella. Kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä on muodostunut keskeinen väline haja-asutusalueiden talousjätevesien puhdistustasovaatimusten asettamisessa vesistöjen läheisyydessä sijaitseville alueille ja pohjavesialueille. Tämän vuoksi kunnan määräyksiä koskevaa sääntelyä tai asemaa ei ehdoteta muutettavan nykyisestä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi poiketa ympäristönsuojelumääräyksistä yleisen poikkeamismahdollisuuden perusteella (202 §:n 4 momentti). Poikkeamisen perusteet voidaan määritellä ympäristönsuojelumääräyksissä. Mainittu viranomainen voi poiketa määräyksistä huolimatta siitä, sisältykö määräykseen erillinen poikkeamismääräys tai määräyskohtainen poikkeamismahdollisuus.

Hajajätevesisääntely on teknologianeutraalia. Sääntelyssä asetetaan talousjätevesien puhdistustasolle vaatimus, joka voidaan saavuttaa useilla eri ratkaisuilla. Lisäksi kiinteistökohtaisesti myös jätevesien laatu ja määrä vaihtelee, joten järjestelmiin liittyviä asioita kuten kustannuksia voidaan arvioida vain hyvin yleisellä tasolla. Edes keskimääräisten kustannusarvioiden esittäminen on hyvin vaikeaa siksi, että kiinteistökohtaiset ratkaisut voivat edellä esitetyin tavoin poiketa hyvin paljon toisistaan kuten ympäristövaliokunnan mietinnössä (YmVM 18/2010 vp—HE 179/2010 vp) on aikaisemman säädösmuutoksen yhteydessä todettu.

Suunnittelun kuluessa ja eri toteuttamisvaihtoehtojen punninnassa selviää, mitä kiinteistön omistajan tulee tehdä velvoitteen täyttämiseksi. Kiinteistökohtaisten investointikustannusten määrä riippuu esimerkiksi siitä, voidaanko olemassa olevaa järjestelmää hyödyntää.

Rakennusvalvontaviranomaisen tulee lupaharkinnassa arvioida, täytyvätkö luvan myöntämisedellytykset. Haja-asutusalueilla harkinnassa on otettava huomioon myös talousjätevesijärjestelmään liittyvät vaatimukset. Tämän arvioidaan olevan edelleen toimiva menettely ottaen huomioon maankäyttö- ja rakennuslain luvanmyöntämisedellytykset.

Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä olevan hajajätevesijärjestelmiä koskevan seurantatiedon kerääminen ja puhdistamosivuston ylläpitäminen on tarpeellista. Neuvontajärjestelmän arvioidaan olevan toimiva.

Käytännössä myös haja-asutuksen talousjätevesiä koskevan sääntelyn suhde vesihuoltolakiin on osoittautunut kansalaisten näkökulmasta epäselväksi. Vesihuoltolaitosten toiminta-alueen viemäroinnin piiriin kuuluvilla alueilla sovelletaan vesihuoltolakia ja liittymisvelvollisuuteen sovelletaan 10 §:ää ja poikkeamiseen 11 §:ää. Hajajätevesien puhdistusvaatimuksesta voi saada ympäristönsuojelulain 157 §:n perusteella määräaikaisten poikkeuksien, kun otetaan huomioon kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitettulla alueella.

Sääntelyä tulee kuitenkin kehittää säädösteknisesti ja säädöstatot huomioon ottaen. Haja-asutuksen kuormituslukua koskeva sääntely tulisi siirtää uuteen 154 a pykälään. Myös perustason puhdistusvaatimus olisi tarpeen lisätä omaksi pykäläkseen ympäristönsuojelulain 16 lukuun perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla. Perustuslakivaliokunta on aikaisemman lainmuutoksen yhteydessä katsonut, että jätevesien yleisistä käsittelyvaatimuksista tarkat prosenttirajat mainiten tuli säätää lailla, ei asetuksella (PeVL 44/2010 vp, s. 4/II). Samalla myös puhdistusvaatimukseen liittyvä asetuksenantovaltuus tulisi kohdistaa 154 b §:ään.

Talousjätevesijärjestelmää koskevasta selvityksestä ja käyttö- ja huolto-ohjeista sekä jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta olisi tarkoitus jatkossakin antaa tarkempia säännöksiä asetuksessa. Niitä koskeva sääntely ei nykyisessä muodossaan täytä perustuslain 80 §:n vaatimuksia, koska lain tasolta puuttuvat tarvittavat perussäännökset.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Lainmuutoksen tavoitteena on, että haja-asutuksen talousjätevesien käsittelyä koskevaa sääntelyä kohtuullistetaan ja selkeytetään. Selkeä lakitasoinen sääntely edesauttaa sääntelyn sisällön ymmärrettävyyttä ja yleistä hyväksyttävyyttä. Samalla sääntelyä myös tarkistettaisiin vastaamaan perustuslain 80 §:n vaatimuksia.

Sääntelyn selkeytyminen loisi ennustettavuutta kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden, viranomaisten kuin alan suunnittelijoiden ja laitevalmistajien sekä muiden toimijoiden näkökulmasta. Myös sääntelyn käytännön soveltaminen helpottuisi.

Ehdotetun muutoksen tavoitteena on myös kiinteistönomistajan oman harkinnanvapauden lisääminen. Kiinteistön omistajan päättää, milloin kiinteistöllä tehdään sellainen luvanvarainen korjaus- ja muutostyö, jolloin myös talousjäteveden käsittelyjärjestelmä tulee saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta. Tätä sovellettaisiin, kun kiinteistö ei sijaitse vesistön tai meren läheisyydessä taikka edellä mainitun mukaisella pohjavesialueella.

Tavoitteena on myös säilyttää kunnan ympäristönsuojelumääräysten keskeinen asema perustason puhdistusvaatimusta ankarampien vaatimusten asettamisessa paikallisten olosuhteiden vuoksi. Kuntien ympäristönsuojelumääräyksillä voidaan edelleen antaa perustasoa ankarampia vaatimuksia. Nämä vaatimukset voivat vaihdella nykyiseen tapaan ja sisältää edelleen muun muassa aluemäärittelyjä.

3.2 Toteuttamisvaihtoehto

Ehdotettu sääntely voitaisiin toteuttaa vaihtoehtoisesti toisella tavalla siten, että ennen vuotta 2004 rakennettujen talousjätevesien käsittelyjärjestelmien tulisi täyttää perustason puhdistusvaatimus, kun ne sijaitsevat laissa säädettyjen kriteerien mukaisilla alueilla. Alueiden määrittelytehtävä osoitettaisiin kunnille muiden kuin pohjavesialueiden osalta.

Laki sisältäisi tässä toteuttamisvaihtoehdossa kriteerit sellaisten alueiden määrittämiseen, joita olisivat vesistöjen läheiset alueet. Jos tämä vaihtoehto toteutettaisiin, kunnille säädettäisiin tähän liittyen uusi lakisääteinen tehtävä. Kuntien tehtävänä olisi tässä vaihtoehdossa määrittellä nämä alueet laissa säädettyjen kriteerien pohjalta. Kunnat määrittelisivät nämä alueet ympäristönsuojelumääräyksissä, joko velvoitettuina tai vapaaehtoisesti. Tämä vaihtoehto pohjautui ajatukseen, että näillä alueilla jätevedenkäsittelyä tehostettaisiin hajajätevesiasetuksen siirtymäajan puitteissa. Muualla sijaitsevilla alueilla ennen vuotta 2004 rakennetut järjestelmät tulisi korjata vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta rakennuslupaa edellyttävän toimen yhteydessä. Pohjavesialueiden osalta sääntely perustuu vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin, jonka nojalla toimivalta kuuluu ELY-keskukselle.

Hallituksen esitysehdotus sisältää ehdotettuna toteuttamistapana sen, että kriteerit sisältyvät suoraan lakiin, jolloin kunnille ei tule uutta lakisääteistä alueiden määrittelytehtävää.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Perustason puhdistusvaatimuksen ajallinen soveltaminen

Keskeisenä muutoksena lakiin ehdotetaan lisättävän säännökset siitä, milloin kiinteistökohtaiseen vanhaan talousjätevesien käsittelyjärjestelmään sovellettaisiin perustason puhdistusvaatimusta. Ehdotettua sääntelyä noudatettaisiin, kun vanha talousjätevesien käsittelyjärjestelmä perustuu ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai ennen vuotta 2004 myönnettyyn rakennuslupaan.

Puhdistustasovaatimuksen noudattamisen ajankohta määräytyisi kahdella tavalla. Kiinteistökohtainen talousjätevesijärjestelmä tulisi saattaa vastaamaan perustason puhdistustasovaatimusta määräajassa, jos kiinteistö sijaitsee enintään 100 metriä vesistöstä tai meren rannasta tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella. Ehdotettu poikkeamismahdollisuus liittyisi tähän sääntelyyn.

Vesistöstä tai meren rannasta yli 100 metrin etäisyydellä taikka pohjavesialueiden ulkopuolella sijaitsevien kiinteistöjen osalta vaatimusten noudattaminen sidottaisiin kiinteistöllä tehtävään luvanvaraiseen korjaus- ja muutostyöhön, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan. Perustason puhdistusvaatimus tulisi noudatettavaksi jos kiinteistöllä rakennetaan vesikäymälä tai tehdään vesi- ja viemärilaitteistoja koskeva luvanvarainen korjaus- ja muutostyö. Vaatimus tulisi myös noudatettavaksi, jos kyseessä olisi rakennuslupaa edellyttävä rakennuksen rakentamiseen rinnastettava korjaus- ja muutostyö.

Kunnallisia ympäristönsuojelumääräyksiä sovellettaisiin silloin, kun laissa säädettyt velvoitteet tulevat noudatettaviksi ja kun määräyksiä soveltamisen piiriin kuuluvat myös tässä tarkoitettu vanhat kiinteistökohtaiset talousjätevesien käsittelyjärjestelmät. Näin ympäristönsuojelulain ja hajajätevesiasetuksen vaatimusten soveltamisen lisäksi olisi nykyiseen tapaan noudatettava myös kunnan ympäristönsuojelumääräyksiä.

Ehdotettu sääntely olisi luonteeltaan minimisääntelyä kuten nykyisinkin. Talousjätevesiä voi omistajan harkinnan mukaan puhdistaa tehokkaammin ja paremmin, kuin mitä lainsäädännössä edellytetään.

Haja-asutuksen kuormitusluku ja perustason puhdistusvaatimus

Perustason puhdistusvaatimuksesta ja haja-asutuksen kuormitusluvusta ja sen laskemisesta säädettäisiin omista pykälissään laissa perustuslaista johtuvista syistä. Perustason puhdistusvaatimuksen tai kuormitusluvun sisältöön ei ehdoteta muutoksia.

Haja-asutuksen kuormituslukua koskeva sääntely hajajätevesiasetuksen 2 §:stä ehdotetaan säädettävän lain tasolla uuteen 154 a §:ään. Pykälään ehdotetaan myös asetuksenantovaltuutta. Hajajätevesiasetuksen 3 §:n sisältö ehdotetaan siirrettävän uudeksi 154 b §:ksi. Laissa ehdotetaan säädettävän siitä, että perustason puhdistusvaatimuksella tarkoitetaan niitä vaatimuksia, jotka jätevesien käsittelyjärjestelmän tulisi saavuttaa, verrattuna käsittelemättömän jäteveden orgaanisen aineen, fosforin ja typen kuormitukseen. Puhdistustasovaatimus kohdistuisi entiseen tapaan orgaaniseen aineeseen, kokonaisfosforiin ja tyypeen. Pykälässä säädettäisiin näille aineille prosentuaaliset puhdistustavoitteet. Päästövaatimusten ehdotetaan koskevan talousjätevesien yleisempiä lika-ainepäästöjä. Käsitellyille jätevesille ei annettaisi erillisiä hygieenisuusvaatimuksia. Pykälä sisältäisi myös asetuksenantovaltuuden antaa tarkempia säännöksiä puhdistusvaatimuksen mitoitusperusteista.

Toimeenpano vesistön ja meren läheisyydessä ja pohjavesialueilla sekä niistä poikkeaminen

Ehdotukseen sisältyvän voimaantulosäännöksen mukaan talousjätevesien käsittelyjärjestelmä tulisi saattaa vastaamaan perustason puhdistustasovaatimusta 31 päivänä lokakuuta 2019

mennessä enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä taikka vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella. Sääntelyn muutoksella jatkettaisiin nyt voimassa olevaa asetukseen sisältyvää määräaikaa yhteensä noin vuodella ja kuudella kuukaudella. Kiinteistön omistajalla olisi siten riittävästi aikaa toteuttaa tarvittavat toimet kun otetaan huomioon, että toimessa mahdollisesti tarvittavia maanrakennustöitä tyypillisesti tehdään sulan maan aikana.

Vesistöllä tarkoitettaisiin vesilain mukaista vesistöä. Lisäksi huomioitaisiin myös meren rannat. Pohjavesialueella tarkoitettaisiin tässä vedenhankintakäytössä olevaa tai siihen soveltuvaa pohjavesialuetta eli käytännössä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 2 a luvun mukaisia 1 ja 2 luokan pohjavesialueita. Vesistön ja meren läheisillä alueilla kuten myös pohjavesialueilla perustason puhdistusvaatimus on perusteltu ympäristönsuojelullisista syistä.

Lisäksi yli 190 kunnassa on annettuperustason puhdistusvaatimuksia ankarampia vaatimuksia. Kun käsittelyjärjestelmä tulee saattaa vastaamaan lakisääteistä perustason puhdistusvaatimusta, tulevat myös ympäristönsuojelumääräykset sovellettaviksi siinä tapauksessa, että ne kohdistuvat vanhaan talousjätevesien käsittelyjärjestelmään.

Lisäksi ehdotetaan säädettävän omassa pykälässään, että perustason puhdistusvaatimuksesta myönnettävän poikkeuksen myöntämisen edellytyksiä lievennettäisiin vesistöjen ja meren läheisyydessä sekä myös pohjavesialueella. Poikkeuksen myöntämiseen ehdotetaan riittävän joko kuormitukseen liittyvät seikat tai haltijalle aiheutuvien kustannusten määrä ottaen huomioon haltijaan liittyvät seikat. Kiinteistön haltijan käsitteellä tarkoitettaisiin sekä kiinteistön omistajaa että tiettyssä asemassa olevan vuokraoikeuden haltijaa.

Toimeenpano muualla – kiinteistökohtainen aikataulu

Muualla kuin vesistön tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella sijaitsevalla kiinteistöllä tulisi ehdotuksen mukaan vanha talousjätevesien käsittelyjärjestelmä saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta kiinteistökohtaisesti määräytyvän aikataulun mukaan. Tämä muutosehdotus tarkoittaa käytännössä, että muualla kuin 156 a §:ssä tarkoitetuilla alueilla sijaitsevien kiinteistöjen talousjätevesien käsittelyjärjestelmän kunnostamisen ajankohta määräytyisi sen mukaan, milloin omistaja tekee kiinteistöllä tiettyjä luvanvaraisia korjaus- ja muutostöitä.

Perustason puhdistusvaatimus tulisi noudatettavaksi, jos kiinteistöllä rakennetaan vesikäymälä tai tehdään vesi- ja viemärilaitteistoja koskeva luvanvarainen korjaus- ja muutostyö, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan. Tällöin kyseessä olisi maankäyttö- ja rakennuslain perusteella toimenpideluvanvarainen tai rakennusluvanvarainen toimi.

Perustason puhdistusvaatimus tulisi noudatettavaksi myös silloin, kun kiinteistöllä tehdään rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva rakennuslupaa edellyttävä korjaus- ja muutostyö. Näissä tapauksissa rakennusvalvontaviranomainen ottaisi ehdotetun sääntelyn huomioon lupasian yhteydessä eli tuleeko hankkeessa myös talousjätevesien käsittelyjärjestelmä saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta.

Joissakin tapauksissa viranomainen voisi joutua pyytämään hakijaa hallintolain (434/2003, 22 §) nojalla täydentämään lupahakemustaan. Näin olisi tarve menetellä silloin, jos hakemukseen ei sisältyisi talousjätevesien käsittelyjärjestelmän rakentamista tai korjaus- ja muutostyötä koskevaa osuutta.

Muut ehdotetut keskeiset muutokset

Kunnan ympäristönsuojelumääräyksiä koskevat säännökset sijoitettaisiin omaksi pykäläkseen selvyyden vuoksi. Lakiin ehdotetaan myös lisättävän perustuslain 80 §:n edellyttämät uudet perussäännökset talousjätevesijärjestelmää koskevasta selvityksestä ja käyttö- ja huolto-ohjeesta sekä jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta. Myös asetuksenantovaltuuksia ehdotetaan säädettävän kuudessa pykälässä asiaomaisen perussäännöksen yhteydessä.

Ympäristönsuojelulain 16 luvun säännöksiä muutettaisiin selkeämmiksi ryhmittelemällä sisältöä pienempiin kokonaisuuksiin. Lisäksi säännöksiin tehtäisiin kielenhuoltoon liittyviä säädösteknisiä korjauksia.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset kotitalouksille

Talousjätevesijärjestelmän saattaminen vastaamaan perustason puhdistustasoa koskevaa vaatimusta perustuu voimassa olevaan sääntelyyn. Kotitalouden investoinnin määrä ei siten sinänsä kasva, koska puhdistustasoa koskevaa vaatimusta ei ehdoteta muutettavan. Sen sijaan muutosehdotus koskee sitä ajankohtaa, milloin puhdistusvaatimusta tulisi ehdotuksen mukaan noudattaa. Näin ollen ehdotuksen vaikutukset kotitalouksille ajoittuvat eri aikaan riippuen siitä, milloin kiinteistökohtainen järjestelmä tulee saattaa puhdistusvaatimuksen mukaiseksi.

Kiinteistön omistajan tulisi ehdotuksen mukaan investoida vaatimukset täyttävään jätevesien käsittelyjärjestelmään 31 lokakuuta 2019 mennessä luvanvaraisen toimen yhteydessä. Enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä taikka vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella investointi tulee tehdä ehdotuksen mukaisessa määräajassa. Jos kiinteistö sijaitsee muualla kuin näillä alueilla, investoinnin ajankohta ei ole etukäteen selvillä vaan se kytkeytyy luvanvaraiseen toimeen kiinteistöllä.

Talousjätevesien käsittelyjärjestelmän kustannukset muodostuvat investointikustannuksista ja käyttökustannuksista sekä ylläpito- ja uusimiskustannuksista. Investointikustannusten määrä vaihtelee kiinteistökohtaisesti. Investointikustannukset riippuvat esimerkiksi siitä, voidaanko ennen vuotta 2004 rakennettua talousjätevesijärjestelmää hyödyntää vai edellyttääkö vaadittavan puhdistustason saavuttaminen esimerkiksi kokonaan uuden käsittelyjärjestelmän rakentamista.

Jätevesijärjestelmien uudistamiskustannusten arviointi on mahdollista vain hyvin yleisellä ja karkealla tasolla. Kohteiden olosuhteiden ja muiden huomioon otettavien ympäristöllisten seikkojen vuoksi kustannukset voivat vaihdella tässä esitetystä. Kiinteistön järjestelmän ja olosuhteiden perusteella tulee suunnitella asiantuntevasti kohteeseen sopiva, Suomen ilmasto-olosuhteet huomioon ottaen oikea ratkaisu. Tyypillistä on, että vanhojen järjestelmän osien hyödyntäminen kuuluu suunnittelussa huomioon otettavaksi seikaksi.

Kiinteistökohtaisten kustannusten vaihtelu on suurta, yleensä kustannukset ovat välillä 1 000—10 000 euroa, riippuen rakennuspaikan olosuhteista, olemassa olevan jätevesijärjestelmän käyttökelpoisuudesta ja kunnostustarpeesta sekä muunnettavuudesta.

Tyypillisen ennen 2004 vuotta rakennetun järjestelmän lisäinvestointikustannusten arvioidaan olevan keskimäärin 4 000 euroa (samoin kuin HE 179/2010 vp), jos saostuskaivon tiiviys ja tilavuus sekä osastointi on riittävä ja vanha ojaan purku muunnetaan imeytys- tai suodatuskentaksi. Kustannukset vaihtelevat kuitenkin suuresti. Jos olemassa olevaa talousjätevesien käsittelyjärjestelmää ei ole tai sitä ei jostain syystä voida hyödyntää, kustannukset ovat edellä selostettua suuremmat. Täysin uuden jätevesienkäsittelyjärjestelmän rakentamiskustannukset voivat olla ratkaisusta riippuen alkaen 6 000 euroa.

Kiinteistönomistajien innokkuus investoida yksinomaan jätevesien käsittelyjärjestelmään saatavat vähentyä, jos kiinteistö sijaitsee muualla kuin vesistön tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella. Kotitaloudet voivat myös siirtää rakennuksen korjaus- tai muutostyötä myöhemmän ajankohtaan, koska jätevesijärjestelmän kunnostaminen sidottaisiin lupaan. Muualla kuin vesistön tai meren läheisyydessä tai muualla kuin pohjavesialueella investoinnin voisi tehdä oman aikataulun mukaan, vaikkei lupaa edellyttävää korjaus- ja muutostyötä olisi tiedossa.

Arvioitu määrä kiinteistöjä, joita ehdotus koskee

Ehdotus koskee kaikkia niitä kiinteistöjä, joiden talousjätevesien käsittelyjärjestelmä ei täytä nykysääntelyä. Ehdotus ei kuitenkaan koske kiinteistöjä, jotka on liitetty viemäriverkostoon tai niitä, jotka ovat saaneet niin sanotun kertaluonteisen ikävapautuksen lainmuutoksen 2011 yhteydessä. Määräaikaisen poikkeamisen saaneita ehdotus koskee määräajan päättyessä.

Pykälän 156 a §:n alueilla sijaitsevia kiinteistöjä ehdotus koskee määräaikaan sidotusti. Ehdotus koskee kiinteistöjä 156 b §:ssä tarkoitetuilla alueilla ilman lakisääteistä määräaikaa vasta pykälässä ehdotetun toimen yhteydessä.

Ennen vuotta 2004 rakennettuja pientaloja on haja-asutusalueella yhteensä noin 290 000, joissa asuu yhteensä noin 710 000 asukasta.

Vapaa-ajan asuntojen tosiasiallisesta määrästä Suomessa ei ole kattavia tilastotietoja. Tilastokeskuksen kesämökkitalaston mukaan kesämökkejä on yhteensä noin 500 000, joista ei ole saatavilla rakennusvuotta koskevaa tietoa.

Enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä sijaitsevien pientalojen (omakotitalot, rivitalot ja paritalot) määräksi arvioidaan 15 000, joissa asuu noin 37 000 asukasta. Kyse on niissä kunnissa sijaitsevista kiinteistöistä, joissa ei ole ympäristönsuojelumääräyksiä vesistön tai meren läheisyyteen jäteveden käsittelylle.

Pohjavesialueella sijaitsevien pientalojen osalta voidaan siten vain hyvin yleisellä tasolla arvioida, että muutamassa tuhannessa, enintään arviolta 5 000 pientalossa tulisi toteuttaa perustason puhdistusvaatimukset täyttävä järjestelmä määräaikaan mennessä (ehdotettu 156 a §).

Näin ollen ehdotettuun 156 a §:ään perustuen enintään noin 20 000 pientalokiinteistön omistajan tulisi toteuttaa perustason puhdistusvaatimukset ehdotettuun määräaikaan mennessä. Osa kiinteistöjen talousjätevesijärjestelmistä on kuitenkin jo voitu saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta, jolloin uusia tehostamistoimia ei niissä tarvita.

Lukumäärän arviointiin ei ole riittävästi lähtötietoja niiden vapaa-ajan kiinteistöjen osalta, joissa tarvitaan tehostamistoimia ja jotka on rakennettu ennen vuotta 2004. Vapaa-ajan kiinteistöillä ei välttämättä ole vesikäymälää, vaan muunlainen käymäläratkaisu. Vapaa-ajan kiinteistöillä on jo voitu tehdä riittävät tehostamistoimet.

Muiden kuin vesikäymälävesien osalta talousjätevesien tehostaminen vaatimusten mukaiseksi olisi usein toteuttavissa yksinkertaisin menetelmin. Muut kuin vesikäymälävedet voidaan edelleen johtaa puhdistamatta maahan 155 §:n 2 momenttiin perustuen. Kiinteistöillä voidaan siirtä myös käyttämään esimerkiksi kuivakäymäläratkaisua.

Vapaa-ajan kiinteistöjä, joissa on vesikäymälä ja joissa vielä tulisi tehdä tehostamistoimia, arvioidaan olevan jonkin verran sellaisten kuntien alueilla, joilla ei ole ympäristönsuojelumääräyksiä vesistön tai meren läheisyyteen taikka pohjavesialueelle. Lisäksi vapaa-ajan kiinteistöjä, joissa on vesikäymälä, voi myös olla kuntien ympäristönsuojelumääräysten alueilla, mutta joissa määräyksiä ei sovelleta vapaa-ajan kiinteistöihin. Vapaa-ajan kiinteistöjen lukumäärän ei kuitenkaan yhteensä arvioida olevan kovin suuri. Lisäksi on huomattava, että tehostaminen voidaan toteuttaa usein olemassa olevaa järjestelmää hyödyntäen.

Osassa kiinteistöjä voi jo olla perustason puhdistusvaatimuksen täyttävä järjestelmä.

Kotitalousvähennys

Kiinteistön omistajalla on mahdollisuus saada taloudellista tukea jätevesijärjestelmän rakentamiseen tai kunnostamiseen myös kotitalousvähennyksen kautta kuten edellä on selostettu. Tämä vähentää investoinnin lopullisia kokonaiskustannuksia.

Vähennykseen oikeuttava määrä lasketaan eri tavalla riippuen ostaako palvelun yritykseltä vai palkkaako työntekijän. Kun ostaa työn ennakkoperintärekisteriin merkityltä yritykseltä, saa vähentää 45 % arvonalisäverollisesta työn osuudesta. Jos palkkaa henkilön työsuhteeseen, saa vähentää 15 % maksetusta palkasta sekä palkkaan liittyvät työnantajan sivukulut.

Vähennyksen määrä on enintään 2 400 euroa vuodessa/henkilö. Vähennettävän määrän omavastuu on 100 euroa/ kalenterivuosi. Puolisoiden maksimivähennys on yhteensä 4 800 euroa.

Yritysvaikutukset

Laissa asetettava aikaraja perustason puhdistusvaatimusten täyttämiseksi edesauttaa suunnittelu- ja asennuspalvelujen ja tuotteiden kysynnän kasvua etenkin ehdotettua 31 lokakuuta 2019 asetettua määräaika edeltävänä ajankohtana. Suunnittelu- ja asennuspalvelujen ja tuotteiden kysynnän arvioidaan vähenevän tämän jälkeen heikentäen yritysten liiketoimintamahdollisuuksia, kun osa kiinteistöjen omistajista ja haltijoista tekee investoinnin joskus myöhemmin. Tällainen heikkenevä markkinatilanne vähentää myös innovaatioita ja järjestelmien tuotekehitystä.

Jätevesijärjestelmien suunnittelu- ja asennuspalvelujen kysyntä ja työllisyystilanne riippuvat määräajan jälkeen siitä, kuinka paljon luvanvaraisia muutoksia tehdään muilla alueilla.

Viemäriverkostohankkeiden toteuttamiseen vaikuttavat niistä aiheutuvat kustannukset verrattuna kiinteistökohtaisiin ratkaisuihin. Talousjätevesille asetetut käsittelyvaatimukset vaikuttavat siihen, miten halukkaita kiinteistön omistajat ovat osallistumaan yhteisiin viemärihankkeisiin tai liittymään vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon. Halukkuuteen vaikuttaa myös mahdollisuus hakea poikkeusta käsittelyvaatimuksesta. Talousjätevesien käsittelyn perustason puhdistusvaatimukset koskevat ehdotuksen mukaan aikaisempaa vähäisempää määrää kiinteistökohtaisia käsittelyjärjestelmiä.

Velvollisuus talousjätevesien käsittelyyn toteutuu kiinteistöillä eriaikaisesti sen mukaan, mitä ehdotetun 156 b §:n mukaisia toimia kiinteistöillä tehdään. Muutoksen arvioidaan vähentävän

kiinnostusta osallistua yhteisiin viemäröintihankkeisiin sellaisilla alueilla, joissa kiinteistöjen velvoite talousjätevesien käsittelyyn toteutuu eri aikaan. Viemäröintihankkeisiin osallistuvien kiinteistöjen määrä vaikuttaa yksittäiselle kiinteistölle aiheutuviin kustannuksiin. Ehdotetun muutoksen arvioidaan vaikuttavan siten, että useita suunniteltuja viemäröintihankkeita jätetään toteuttamatta. Vesihuoltolaitosten toimintaympäristö muuttuisi siten tältä osin, vaikka vesihuoltolain sääntelyä ei ehdoteta muutettavan. Laitosten toiminta-alueilla sovelletaan vesihuoltolain 10 §:ssä säädettyä liittämismääräyksiä ja 11 §:ssä säädettyä liittämismääräyksiä vapauttamista. Lisäksi arvioidaan, että myös vesihuoltolaitoksiin voi tulla säädösmuutoksen vuoksi lisää yhteydenottoja.

Vaikutukset vesihuollon kokonaisuuteen

Kunta vastaa alueensa vesihuollon kokonaisuudesta. Kunnan kannalta vesihuollon kokonaisuuteen kuuluvat sekä keskitetty vesihuolto että kiinteistökohtainen vesihuolto. Sääntelyn vaatimukset sovitetaan toisiinsa kunnan vesihuollon suunnittelussa ja kehittämisessä. Tästä syystä vaikutukset vesihuollon kokonaisuuteen olisi myös arvioitava.

Ehdotetut säädösmuutokset vaikuttaisivat kunnan vesihuollon toimintaan ja talouteen. Haja-asutusalueilla esimerkiksi vesihuolto-osuuskuntien viemäriverkostoon liittymishalukkuuteen vaikuttavat keskeisesti myös liittymiskustannukset sekä tässä hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely. Ehdotus saattaisi siirtää haja-asutusalueilla painopistettä kiinteistökohtaisten ratkaisujen käyttöön silloin, kun voimassa olevassa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavassa ei toisin määrätä. Ehdotuksella voi myös olla myös jonkin verran vaikutusta, siihen että kiinteistöillä ei enää pyritäisi järjestämään vapaaehtoisuuteen perustuvia yhteisiä talousjäteveden puhdistusratkaisuja. Vapaaehtoisuuteen perustuvien vesiosuuskuntien viemäröintihankkeisiin vaikutukset voisivat joissain tapauksissa johtaa toiminnan lakkaamiseen investointihallituksen vähenemisen myötä. Kunnan kaavallisesta ohjauksesta voikin joissain kohteissa muodostua aikaisempaa keskeisemmässä asemassa oleva ohjausväline. Myös kaavoitus edellyttää resursseja.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Säädösmuutoksen suurimmat vaikutukset kohdistuvat kunnan viranomaisiin.

Ehdotus lisää alkuvaiheessa yhteydenottoja sekä ympäristönsuojeluviranomaiseen että rakennusvalvontaviranomaiseen kuten myös kunnan rakennustarkastajaan. Kunnissa tulisikin varautua etukäteen sekä viranomaisneuvonnan sekä yleisneuvonnan lisääntyvään tarpeeseen kun kiinteistöjen omistajat ja haltijat tiedustelevat, miten lakimuutos vaikuttaa heidän velvollisuuksiinsa. Myös kunnissa laaditut ohjeet ja internet-aineisto tulee päivittää muutosta koskevin osin. Muutosvaiheen jälkeen kuntien hallinnollisen taakan neuvonnan osalta arvioidaan pysyvän ennallaan. Kokonaisuudessaan alkuvaiheessa myös viranomaisten neuvontatehtävät voivat lisääntyä jonkin verran, mutta vastaavia neuvontaan liittyviä tehtäviä arvioidaan olleen yhtäjaksoisesti jo 2004 lukien.

Käytännön soveltaminen edellyttää tietoa kunnissa siitä, mitkä kohteet sijaitsevat vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ja vesistöjen läheisyydessä. Kohteiden sijainnin tarkistaminen edellyttää resursseja vaikka kunnat ja kansalaiset pääsevät tarkastelemaan vesistö- ja pohjavesiaineistoja Avoin tieto -palvelusta (www.syke.fi/avointieto, aineistot ovat suomen kielellä).

Kunnan viranomaisten arvioidaan saavan jonkin verran enemmän poikkeamishakemuksia, kun poikkeamisen myöntämisen edellytyksiä lievennettäisiin. Näistä aiheutuisi kunnissa lisää hal-

linnollista työtä. Toisaalta myös entistä useampi voisi saada poikkeuksen, jos lievennysehdotus hyväksyttäisiin. Poikkeamisperusteisiin ei muilta osin ehdoteta muutoksia, mikä osaltaan vähentäisi tarvittavan lisätyön määrää. Poikkeamisen edellytyksiä ehdotetaan sovellettavan myös kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä poikettaessa, mikä osaltaan voi lisätä poikkeamishakemusten määrää. Toisaalta muualla kuin vesistön tai meren läheisyydessä taikka pohjavesialueella ei poikkeamisia tarvittaisi. Näillä alueilla kiinteistön omistajan päätösvaltaa ehdotetaan lisäävän, koska perustason puhdistusvelvoitteen täyttäminen määräytyisi kiinteistökohtaisesti ehdotetulla tavalla. Hallinto-oikeuksien työmäärään ei tästä syystä arvioida tulevan merkittäviä muutoksia.

Rakennushankkeissa rakennusvalvontaviranomaisen tulisi jatkossa tarkastella myös sitä, tuleeko tässä yhteydessä kohdistaa muutos myös talousjätevesien käsittelyjärjestelmään. Rakennusvalvontaviranomainen joutuisi siten arvioimaan hakijan lupahakemuksessaan esittämän muutoksen laatua suhteessa ehdotettuun sääntelyyn. Käytännössä jo nyt tehdään haja-asutusalueilla sijaitsevien rakennushankkeiden lupaharkinnassa lupaedellytysten täyttymisen osalta tarvittaessa tarkastelua myös talousjätevesijärjestelmän riittävydestä. Tämän arvioidaan edelleen edellyttävän käytännössä usein myös ympäristönsuojeluviranomaisen ja rakennusvalvontaviranomaisen yhteistyötä.

ELY-keskuksen ja kunnan ympäristönsuojeluvälvontaviranomaisen työmäärä voi kasvaa, jos valvontakäyntejä joudutaan tekemään enemmän.

Lisäksi ELY-keskusten määritelmässä pohjavesialueet lakiin perustuvan luokituksen mukaiseksi, voi alueen rajausta tai luokitus muuttua ja tästä syystä voidaan joutua myös tarkistamaan kiinteistön sijaintiin liittyviä tietoja. Tavoitteena on pohjavesialueiden määrittelyjen saaminen valmiiksi vuonna 2019.

Lisäksi myös ympäristöhallinnon oppaat ja internetsivustojen sisällöt tulee päivittää. Myös muutoksesta tiedottamiseen ja kouluttamiseen tulee panostaa resursseja.

Osalla kiinteistöistä perustason puhdistusvaatimusten noudattaminen siirtyy myöhempään ehdotettuun 156 b §:ään perustuen. Etukäteen ei voida arvioida sitä, kuinka suuri osuus näistä kiinteistöistä jää tyhjilleen ja kuinka suuri osuus jatkossa tarvitsee viranomaisohjausta. Vesi- huoltohankkeiden osalta tilanne selviää myös myöhemmin, osa hankkeista voi jäädä toteutumatta ja osa toteutua. Vesi- huolto- osuuskuntiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia aiheutuu myös yleisestä yhteiskunnan taloudellisesta tilanteesta ja muista seikoista. Kunnan vastuu vesi- huollon järjestämisestä voisi silloin konkretisoitua, jos jonkin alueen kaivoja ei enää voitaisi käyttää talousvetenä vaan kunta joutuisi järjestämään kotitalouksille talousvettä.

Kuntatalouteen kohdistuvien vaikutusten moninaisuus vaikeuttaa euromääräisen arvion sisällyttämistä tähän esitykseen. Sääntelyn kokonaisuudella ja siihen tehdyillä muutoksilla on ollut hajanaisia vaikutuksia jo yli 12 vuotta. Esitykseen ei täten voida sisällyttää vaikutusten euromääräistä arviointia.

4.3 Ympäristövaikutukset

Käsittelyjärjestelmän uudistamisen ajoittuminen

Kunnat ovat jo omissa ympäristönsuojelumääräyksissään ottaneet haja-asutuksen talousjätevesiä koskevan sääntelyn huomioon antamalla paikallisista olosuhteista johtuvia lakia ankarampia määräyksiä. Määräyksissä on puhdistustasovaatimuksia ja alueiden määrittelyjä, jotka on

tullut toteuttaa määräysten mukaisina niiden voimaantulosäännösten ja soveltamisalan mukaisina.

Ympäristönsuojelullisesti suojelua edellyttävillä alueilla, joita ehdotuksen mukaan ovat vesistön ja meren läheiset alueet samoin kuin pohjavesialueet, tulisi perustason puhdistusvaatimukset toteuttaa määräaikaan mennessä. Näin nämä vesien suojelun kannalta keskeisten alueiden kiinteistöjen järjestelmien kunnostaminen olisi siten tehtävä ripeästi.

Vanhojen talousjätevesien käsittelyjärjestelmien uusiminen hidastuu olennaisesti, jos kiinteistöt sijaitsevat muualla kuin vesistöjen läheisyydessä tai pohjavesialueilla. Merkittävällä osalla haja-asutuksen kiinteistöistä perustason puhdistusvaatimukset tulee täyttää vasta luvanvaraisen toimen yhteydessä. Näillä alueilla jätevedenkäsittelyn tehostaminen nopealla aikataululla jää vapaaehtoiseksi.

Vaatimusten noudattamisvelvollisuuden kytkemisellä ehdotetulla tavalla luvanvaraiseen muutokseen arvioidaan olevan välillinen hidastava vaikutus haja-asutusalueille suunniteltuihin viemäröintihankkeisiin. Kiinnostus yhteisiin viemäröintihankkeisiin taajamien ulkopuolella vähenee, mikä voi johtaa suunnitelluista hankkeista luopumiseen.

Fosforin ja typen vesistökuormitus

Fosfori on merkittävä vesien rehevöittäjä ja myös typpi aiheuttaa rehevöitymistä. Vuonna 2014 haja-asutuksen jätevesien käsittelyn jälkeisen kuormituksen osuus ihmisperäisistä fosforikuormituksesta oli noin 13 % (400 tonnia/vuosi). Haja-asutus on toiseksi suurin kuormittaja maatalouden kuormituksen 57 % (1 800 tonnia/vuosi) jälkeen. Haja-asutuksen fosforikuormituksen arvioidaan olevan yli kaksinkertainen yhdyskuntajätevesikuormitukseen ja teollisuusjätevesikuormitukseen verrattuna. Voimassa olevan sääntelyn toimeenpanon seurauksena haja-jätevesien fosforipäästö tulee alenemaan noin 200 tonnia/vuosi. Haja-asutuksen jätevesikäsittelyn nykysäännösten toimeenpanon seurauksena jätevesien typpikuormitus vähenee noin 500 tonnia/vuosi eli vajaan prosentin ihmisperäisestä typen kokonaiskuormituksesta. Haja-asutuksen jätevesien typpikuormituksen osuus ihmisperäisestä typpikuormituksesta vuonna 2014 oli noin 4 %.

Ehdotus hidastaa edellä esitettyjä fosforin ja typen vesistökuormituksen vähenemistä muualla kuin vesistöjen läheisyydessä ja pohjavesialueilla. Vähenemän määrää on vaikea arvioida, koska siihen vaikuttavat useat tekijät kuten se, mihin jäteveden purku ohjataan. Osa kiinteistökohtaisista jätevesijärjestelmistä purkautuu suoraan ojaan ja sitä kautta vesistöön. Osa järjestelmistä purkautuu maaperään ja sitä kautta myös fosfori ja typpi päätyvät hitaammin vesikiertoon. Näin ravinteiden kulkeutumista vesistöön ei voida suoraan johtaa jäteveden fosfori- ja typpipitoisuudesta. Hidastaessaan kuormituksen laskua ehdotettu muutos pidentää myös HELCOMin suosituksiin sisältyvien tavoitteiden saavuttamista. Ympäristönsuojelullinen tavoitetaso muilla kuin pohjavesialueilla ja vesistöjen lähellä saavutettaneen vasta useiden vuosikymmenien kuluttua.

Vesienhoitosuunnitelmien toimenpiteet

Vesienhoitosuunnitelmiin sisältyvien tavoitteiden saavuttaminen hidastuu tältä osin jonkin verran. Haja-asutuksen jätevesiä koskevat muutokset voivat vaikuttaa vesienhoidon toimenpiteiden toteutumiseen. Haja-asutuksessa kansalliseen lainsäädäntöön perustuvia toimenpiteitä ovat ympäristönsuojelulakiin perustuvien kiinteistökohtaisten jätevesien käsittelyjärjestelmien käyttö ja ylläpito. Lisäksi haja-asutuksen jätevesien osalta on täydentävänä toimenpiteenä esitetty keskitetyn viemäröinnin toteuttaminen haja-asutusalueilla. Vesienhoitosuunnitelmien

mukaan yhteensä noin 50 000 haja-asutusalueella sijaitsevaa asuntoa tulisi liittää viemäriverkkoon.

Haja-asutus keskittyy Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pohjanmaan alueille, joissa vesienhoitosuunnitelmien mukaisesti on suurin tarve myös parantaa vesien ekologista tilaa.

Yleinen ja paikallinen ympäristön tila

Haja-asutuksen jätevesien ravinnekuormituksen vähentämisellä ehkäistään vesien rehevöitymistä, parannetaan vesien ja ympäristön tilaa sekä vähennetään jätevedestä aiheutuvia riskejä juomavedelle. Yksittäisen kiinteistön jätevesien käsittelyn tehostamistoimen vaikutukset näkyvät erityisesti asunnon lähiympäristössä ja lähivesissä.

Ympäristönsuojelun näkökulmasta on keskeistä, että vesistöjen läheisyydessä ja pohjavesialueella tulee toteutettavaksi perustason puhdistusvaatimus sangen pian. Tämä osaltaan varmistaa että vesien laatuun vaikuttava haja-asutuksen kuormitus vähenee näillä alueilla.

Ehdotettu muutos voisi hidastaa näitä tehostamistoimia ja siten vaikutta heikentävästi paikallisen ympäristön tilaan. Muualla kuin vesistön tai meren läheisyydessä taikka pohjavesialueella sijaitsevan kiinteistön osalta korostuu omistajan vastuu muun muassa naapurin kaivon huomioon ottamisessa oman järjestelmän käytössä ja kunnossapidossa.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Usein toistuvat säädösmuutokset vaikeuttavat säännösten noudattamista ja valvontaa.

Muutokset edellyttävät siten valtakunnallista panostusta ohjeistukseen, koulutukseen, neuvontaan ja tiedotukseen muun muassa kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisille ja kiinteistöjen omistajille ja haltijoille. Resursseja tulee varata sekä aineistojen päivittämiseen, koulutusten järjestämiseen sekä kysymyksiin vastaamiseen ja tietojen hankintaan.

Perustason puhdistustasovaatimusten soveltamisen sääntelyn ajankohta perustuisi laissa määritellyn alueiden jaotteluun, mikä edistää kansalaisten yhdenvertaista kohtelua sääntelyn ollessa sama kaikille. Ehdotettuun sääntelyyn sisältyvä jousto lisääntyy poikkeamisen edellytysten muutoksen vuoksi, joten yksittäistapausten huomioon ottaminen tältä osin helpottuu. Vain kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan antaa perustason puhdistusvaatimusta ankarampia vaatimuksia.

Selkeämmässä ja ajallisesti kohdennetussa sääntelyssä otettaisiin nyt huomioon kiinteistön sijainti. Tämä edesauttaisi sääntelyn ymmärrettävyyttä ja yleistä hyväksyttävyyttä. Ehdotus muodostaa kokonaisuuden, joka on nykysääntelyyn verrattuna paremmin sopusoinnussa toisaalta ympäristönsuojelullisten vaatimusten ja toisaalta kiinteistön omistajien ja haltijoiden näkökulmasta.

Vaikutukset oikeusturvaan ja sääntelyn selkeyteen

Kansalaisten oikeusturvan näkökulmasta keskeistä on sääntelyn yhdenmukainen toimeenpano kunnissa. Tästä perusteesta johtuu, että olisi pyrittävä muodostamaan mahdollisimman selkeät ja yksiselitteiset säännökset menemättä kuitenkaan liialliseen yksityiskohtaisuuteen. Sääntelyn selkeyden näkökulmasta sääntelyn nostaminen oikealle säädöstasolle sekä pykälien sisällön selkeyttäminen ovat omiaan edesauttamaan sääntelyn yhtenäistä soveltamista kunnissa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Ympäristöministeriö asetti alkuvuonna 2015 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia tarvittavat muutokset haja-asutuksen talousjätevesien käsittelyyn liittyvään lainsäädäntöön. Tehtävää tarkennettiin kesällä pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman sisältyvän kirjauksen perusteella. Raportti valmistui loppuvuonna 2015.

Hallituksen esitysluonnos on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä. Esitysluonnos on ollut lausunnolla 27.4.—18.5.2016. Lausuntopyyntö oli saatavilla ympäristöministeriön www-sivuilla. Lausuntopyynnössä myös mainittiin, että lausunnon saavat antaa myös muut kuin jakelussa mainitut.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Lausunnot

Lausunto pyydettiin noin 70 viranomaiselta ja yhteisöltä. Yhteensä lausuntoja saatiin lähes 60, joista suurin osa lausuntopyynnön jakelulistassa mainituilta tahoilta. Lausunnoista on laadittu ympäristöministeriössä lausuntoyhteenveto, joka on saatavilla ministeriön www-sivuilla.

Yleistä

Lausuntojen näkemykset esitysluonnoksesta vaihtelivat pääasiassa suuresti. Esitystä sekä vastustettiin että puollettiin. Lisäksi osassa lausuntoja esitystä pidettiin kiinteistöjen omistajien näkökulmasta oikean suuntaisena ja osassa puolestaan ympäristönsuojelun näkökulmasta väärän suuntaisena kehityksenä. Osa lausujista katsoi, että esitys ei selkeytä, vaan tekee sääntelyn kokonaisuuden entistä sekavammaksi. Lausunnoissa myös arvioitiin esityksen olevan pääosin onnistunut.

Lisäksi useassa lausunnossa mainittiin erityisesti siitä, että sääntelyä on jatkuvasti muutettu 2000-luvun alkupuolelta saakka, mikä osaltaan vie luottamusta sääntelyn pysyvyyteen. Lausujien mukaan se myös vaikeuttaa viranomaisten toimintaa ja kansalaisten luottamusta viranomaisiin. Esitykseltä toivottiin pitkäkestoista ratkaisua ja tilannetta kohtuullistuttavaa sääntelyä. Toisaalta osa lausunnonantajista muistutti ympäristönsuojelun aiheuttamisperiaatteen mukaisista lähtökohdista ja painotti ympäristönsuojelun tasoa, mukaan lukien vesien pilaantumisen ehkäisemistä ja kaivojen turvaamista.

Tehostamistoimien ajankohdan mukainen alueiden jaottelu

Alueiden jaottelua pidettiin hyvänä, koska se toisi kohtuullisuutta sääntelyyn. Osa lausunnonantajista vastusti sääntelyehdotuksen sisältöä eikä nähnyt tarvetta aluekohtaiseen sääntelyn eriyttämiseen.

Ehdotettu sijainti enintään 100 metriä vesistöstä tai pohjavesialueella

Etäisyyskriteerin muutosehdotukset vaihtelivat välillä 50—500 metriä. Alle 100 metrin etäisyyttä kannatti kaksi lausujaa ja samoin 500 metrin etäisyys sisältyi kahteen lausuntoon. Muutosta esittäneistä valtaosa ehdotti 200—300 metrin etäisyyttä lakiin. Myös 100 metriä pidettiin hyvänä lähtökohdana tai ainakin miniminä. Joskin osa lausunnonantajista katsoi, että kuntien ympäristönsuojelumääräyksiin sisältyviä etäisyysmääreitä ei voitaisi käyttää perusteina, koska

voimassa olevan oikeustilan perusteella myös määräysten ulkopuolisilla alueilla tulee tehdä tehostamistoimet määräajassa. Pohjavesialueiden osalta ehdotettiin E-luokan alueiden lisäämistä kriteeriksi. Myös meren rannan huomioon ottaminen sisältyi yhteen lausuntoon.

Useat eri tahojen edustajat lausuiivat, että etäisyyden määrittämisestä tulee säätää tarkemmin. Näin sen vuoksi, että muuten jäisi kuntakohtaiseen soveltamiseen, miten etäisyys määritetään. Lausunnoissa oli myös ehdotuksia kriteereiksi etäisyyden määrittämiseen.

Lausunnonantajat ehdottivat myös lisäyksiä alueiksi, jotka tulisi sisällyttää sääntelyyn. Näitä olisivat tiiviisti asutut alueet tai asutuskeskittymät taikka taajamat, kylät ja pienkylät. Myös kaivot ja lähteet tulisi sisällyttää tähän ehdotetun sääntelyn piiriin. Myös osalle näistä jotkut tahot esittivät etäisyysmääriä. Kaivon sisällyttämistä perusteltiin talousveden laadulla ja ympäristöterveyteen liittyvillä näkökohdilla. Useat mainitsivat vesistön käsitteen käyttämisen aiheuttavan tulkinnanvaraisuutta käytännössä. Myös esitettiin, että meren ranta tulee myös huomioida säännöksessä.

Toteuttamista koskevan määräajan siirtäminen

Määräajan siirtämistä vastusti yli 15 lausunnonantajaa. Vastustamisen perusteena oli usein se, että määräaika on jo jatkettu eikä uusi jatkoaika tehostamistoimille olisi tarpeen. Tehostamistoimien tekemiseen on ollut aikaa jo yli 10 vuotta. Osa lausunnonantajista suhtautui määräajan siirtoon neutraalisti ja osa puolestaan kannatti siirtoa tai ehdotettua lyhyempää uutta määräaika.

Poikkeamisen soveltaminen ja edellytysten lievennys

Poikkeamista koskien lausunnot jakautuvat sisällöllisesti kahteen näkökulmaan. Osa vastustaa poikkeamisen rajaamista vain ehdotetun 154 a §:n tilanteisiin. Poikkeaminen tulisi koskea myös ehdotetun 156 b §:ssä tarkoitettuja tilanteita. Tulisi olla mahdollista poiketa myös kuntien antamista ympäristönsuojelumääräyksistä, kuten nykyisenkin vallitsevan oikeustilan ja käytännön mukaan tehdään. Muutamissa lausunnoissa esitettiin, että vapaa-ajan asuntojen osalta ei tulisi voida myöntää poikkeusta perustason puhdistusvaatimuksesta.

Myös poikkeamisedellytysten ehdotettua lieventämistä vastustettiin, ja-sanaa ei saisi muuttaa tai-sanaksi. Jos tämä lievennys olisi ainoa ehdotus, niin siinä tapauksessa se voitaisiin hyväksyä. Poikkeamisen jatkokehittämiseen ehdotettiin myös muita yksittäisiä asioita. Poikkeamisen selventämiseksi ehdotetaan myös säännöksen erottamista omaksi pykäläkseen.

Samansuuntaiset näkemykset sen sijaan kohdistuivat kuormituksen vähäisyyteen muutamissa lausunnoissa. Vähäisyyden määrittely ei voisi olla nyt luonnoksen pykälän ja perustelujen mukainen. Ehdotettua pykälää tulisi muuttaa siten, että siinä määriteltäisiin vähäisyys tiukemmin kuin mitä perusteluista nyt ilmenee. Jos näin ei tehtäisi, niin suurin osa kotitalouksista voisi saada poikkeuksen, koska kotitalouksien keskimääräinen koko on aiempaa pienempi.

Vaatimuksen soveltaminen muualla kuin vesistön läheisyydessä tai pohjavesialueella – sitominen rakennuksen saneeraukseen

Tehostamistoimenpiteiden sitomista ehdotetulla tavalla sekä kannatettiin että vastustettiin. Sääntelyä ehdotettiin lievennettävän edelleen muun muassa säätämällä poikkeamismahdollisuudesta myös muualla kuin vesistöjen läheisyydessä tai pohjavesialueella. Toisaalta täytöntöönpanoon ehdotettiin määräaika myös näillä alueilla sijaisevien kiinteistöjen järjestelmien saattamaan vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta. Erityisesti ympäristönsuojelunäkö-

kohdan sivuuttamisesta lausuttiin, koska remontteja tehdään harvakseltaan tai tämän perusteella niitä ehkä lykättäisiin. Toisissa lausunnoissa korostettiin kiinteistön omistajan näkökulmaa siihen, milloin tehostamistoimet tulee toteuttaa. Lisäksi kaivattiin tietoa siitä, miten valvontaviranomainen voisi puuttua tilanteeseen, jos sääntelyä ei noudatettaisi. Joissain lausunnoissa oltiin huolissaan siitä, että uusi sääntely voisi myös johtaa rakennusluvan hakematta jättämiseen, jotta jätevesijärjestelmän korjaukselta välttyttäisiin. Lausunnoissa esitettiin myös lisättäväksi seikkoja, joiden yhteydessä tehostamistoimet tulisi tehdä.

Suurempaan kuormittajaan sovellettavat vaatimukset

Muutama lausunnonantaja katsoo, että vähintään 10 tai 20 asukasvastineluvun (AVL) puhdistamoihin, jotka ovat kuitenkin alle 100 AVL, tulisi säätää ankarampia vaatimuksia. Tällaisille puhdistamoille tulisi myös säätää määräaika tehostamistoimien toteuttamiseen, jos ne niiden toimintaan ei tarvittaisi ympäristölupaa.

Kunnan ympäristönsuojelumääräykset

Kunnan ympäristönsuojelumääräyksiä koskevaa sääntelyehdotusta pidettiin hyvänä, eikä siihen ei ehdoteta muutoksia. Yksittäisessä launnossa esitettiin, että kunnan ympäristönsuojelumääräyksistä poikkeamista koskevaa sääntelyä ei tulisi muuttaa. Sääntelyssä tulisi myös selvästi esittää, että ohjeellinen puhdistusteho ei ole enimmäisteho, mitä kunta voi määräyksiin sisällyttää.

Selvitys talousjätevesijärjestelmästä ja käyttö- ja huolto-ohjeet

Muutamat lausuivat, että säännös on tarpeellinen. Pykäläehdotusta myös vastustettiin sääntelyn ja byrokratian lisääntymisen vuoksi. Sääntely tulisi sovittaa yhteen maankäyttö- ja rakennuslain sääntelyn kanssa sen sijaan, että asiasta säädettäisiin ympäristönsuojelulaissa.

Vesihuoltolain ja ehdotuksen yhteensovittaminen

Osassa lausunnoissa katsottiin, että ehdotus siirtäisi painopistettä kiinteistökohtaisiin ratkaisuihin pois verkostojen perustamisesta. Vesihuoltolain 10 §:n tarkastelua pidettiin jatkovalmistelussa tarpeellisena. Vesihuollon kokonaisuuden kannalta painotettiin tämän sääntelyehdotuksen merkitystä muutamissa lausunnoissa kuten myös kunnan vastuuta.

Vaikutusten arviointi

Lausunnoissa korostetaan, että vaikutusten arviointia ei ole tehty riittävällä tavalla. Esitysehdotuksen vaikutuksia tulee täydentää ja syventää. Vaikutuksia tulee myös arvioida muun muassa vesihuollon kokonaisuuden sekä oikeusturvan näkökulmista.

Asetuksen muuttaminen ja aikataulu

Muutamat lausunnoista sisälsivät asetuksen muuttamista koskevia ehdotuksia. Asetusluonnos olisi tullut olla jo saatavilla kokonaisuuden paremman hahmottamisen vuoksi.

Lausuntojen huomioon ottaminen

Määritelmäpykälästä (154 §) poistettaisiin haja-asutuksen kuormituslukua koskeva kohdan 4 säännös, josta muodostettaisiin uusi 154 a §. Pykälän sisältö perustuisi lisäksi hajajätevesiasetuksen 2 §:ään.

Perustason puhdistusvaatimuksesta ehdotetaan säädettävän uudessa 154 b §:ssä. Pykäläehdotuksen sisältö perustuu 156 §:ään ja hajajätevesiasetuksen 3 §:ään.

Ehdotettua 156 §:ää on kehitetty siirtämällä suunnitelmaa koskeva momentti uuteen ehdotettuun 157 a §:ään, jossa ehdotetaan säädettävän talousjätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta.

Lausuntojen perusteella 156 a §:ään ehdotetaan lisättävän etäisyys myös meren rannasta. Pykälään sisältyisi nyt myös säännös siitä, miten etäisyys määritettäisiin. Lisäksi pykälään ehdotetaan asetuksenantovaltuutta.

Myös poikkeamisesta on lausuntopalautteen johdosta laadittu oma pykäläehdotuksensa (156 d §). Tämä selkeyttää säännöksen soveltamista ja on perusteltua myös perustuslain 80 §:n näkökulmasta.

Ehdotukseen on lisätty perustuslain 80 §:n vuoksi uusi 157 a § jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta. Ehdotus perustuu voimassa olevaan hajajätevesiasetukseen ja pääosin sen liitteeseen 1.

Selvyyden vuoksi myös 238 §:ään on tehty tekniset korjaukset. Ikäpoikkeuksen vuonna 2011 saaneiden oikeusasema selkiytyy. Tarkoitus on, että heidän asemaansa ei tulisi muutoksia. Ehdotetun määräajan soveltamisen kohdistumisen sanamuotoa on myös tarkistettu.

Pykälämuutosten edellyttämät tekniset korjaukset on tehty sekä pykäläviittauksiin että ehdotettuihin asetuksenantovaltuuksiin. Asetuksenantovaltuuksia on myös lisätty.

Lisäksi esityksen sisältöä on kehitetty lausuntojen perusteella muun muassa täydentämällä yleisperusteluja. Kunnan ympäristönsuojelumääräyksiä koskevia tekstiosuuksia on täsmennetty muun muassa kuvaamalla määräysten suhdetta lakiin ja asetukseen. Myös vaikutusten arviointia koskevaa osuutta on laajennettu ja täydennetty.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

154 §. *Talousjätevesien käsittelyyn liittyvät määritelmät.* Pykälästä ehdotetaan kumottavan kohta 4). Haja-asutuksen kuormitusluvusta säädettäisiin uudessa 154 a §:ssä.

154 a §. *Haja-asutuksen kuormitusluku.* Pykälässä säädettäisiin 154 §:n 4) kohdan ja hajajätevesiasetuksen 2 §:n sisältöä vastaavasti haja-asutuksen kuormitusluvusta.

Pykälän 1 momentin mukaan haja-asutuksen kuormitusluvulla osoitettaisiin yhden asukkaan käsittelemättömien talousjätevesien keskimääräinen kuormitus orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta grammoina vuorokaudessa. Kuormitusluku määritettäisiin nykyiseen tapaan. Kuormitusluku koostuisi edelleen kuormituksen alkuperästä sekä eri kuormituslajien määristä.

Pykälän 2 momentissa olisi valtioneuvostolle osoitettu asetuksenantovaltuus antaa haja-asutuksen kuormitusluvusta tarkempia säännöksiä. Hajajätevesiasetus sisältää jo nyt muun muassa teknisiä säännöksiä mitoitukselta. Asetuksella voitaisiin antaa myös tarkempia säännöksiä suunnittelussa käytettäväksi haja-asutuksen kuormitusluvun koostumuksesta nykyiseen tapaan, kuten asetuksen liitteen 1, taulukossa 1 säädetään. Kyse olisi perustuslain 80 §:n edellyttämästä muutoksesta.

154 b §. *Perustason puhdistusvaatimus.* Lukuun ehdotetaan uutta pykälää perustason puhdistusvaatimuksesta. Pykälä perustuisi sekä 156 §:n 2 momenttiin että hajajätevesiasetuksen 3 §:ään. Sääntely on tullut arvioiduksi muun muassa sääntelyn säädöstason suhteen perustuslakivaliokunnassa (PeVL 44/2010 vp) aikaisemman muutosehdotuksen yhteydessä. Perustason puhdistusvaatimusta koskevasta sääntelystä tulisi säätää lain tasolla perustuslain 80 § huomioon ottaen. Sääntelyn aineelliseen sisältöön ei ehdotettaisi muutoksia.

Ehdotetuissa käsittelyvaatimuksissa voitaisiin ottaa huomioon eri viemärinti- ja käsittelyjärjestelmien ominaisuudet ympäristön kannalta tasapuolisesti kuten nykyisinkin. Vaatimukset eivät rajaisi toimintaa pelkästään jätevesien käsittelyyn vaan kuormituksen vähentämistoimia voitaisiin kohdistaa koko jätevesijärjestelmään ja sen käyttöön. Näin säilytettäisiin edellytykset kehittää koko jätevesijärjestelmää ympäristökuormituksen vähentämiseksi toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokkaalla tavalla.

Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin perustason puhdistusvaatimuksesta. Jätevesien ympäristöhaitan merkittävyyttä kuvaa selkeimmin kuormituksen suuruus. Ympäristöhaitan ehkäiseminen kannalta ei juuri ole merkitystä, vähennetäänkö kuormitusta esimerkiksi jäteveden puhdistusta tehostamalla tai ehkäisten ennalta jätevesikuormituksen syntyä esimerkiksi kuivakäymälöillä. Talousjätevedet olisi käsiteltävä siten, että ympäristöön aiheutuva kuormitus vähenee orgaanisen aineen osalta vähintään 80 prosenttia, kokonaisfosforin osalta vähintään 70 prosenttia ja kokonaistypen osalta vähintään 30 prosenttia verrattuna haja-asutuksen kuormitusluvun avulla määritettyyn käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen.

Tällöin tavanomaisessa asumisessa yhden henkilön talousjätevesistä ympäristöön johtuva enimmäiskuormitus saisi olla: orgaanisen aineen (BHK7) osalta 10 g/ henkilö (hlö) vuorokausi (d), kokonaisfosforin (P) osalta 0.66 g/ hlö d ja kokonaistypen (N) osalta 9,8 g/ hlö d. Vastaava säännös sisältyy nyt asetuksen 3 §:ään.

Päästövaatimukset koskisivat talousjätevesien yleisempiä lika-ainepäästöjä. Käsitellyille jätevesille ei annettaisi erillisiä hygieenisyyksivaatimuksia. Asetettavat päästövaatimukset edellyttäisivät kuitenkin sellaista jätevesijärjestelmää, että käsiteltyjen ympäristöön johtuvien jätevesien hygieeninen laatu olisi oleellisesti saostuskaivoissa käsiteltyjä jätevesiä parempi. Vaatimukset täyttävässä jätevesien käsittelyssä ulosteperäisten bakteerien poistuma olisi yleensä yli 95 prosenttia. Käsittelyvaatimuksella on tarkoitus vähentää välillisesti jätevesistä aiheutuvaa talousvesikaivon ja asuin ympäristön pilaantumisriskiä.

Momentti 2 sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä talousjätevesien perustason puhdistusvaatimuksen mitoitusperusteista ja menetelmistä. Mitoitusperusteita ja menetelmiä käytetään järjestelmän suunnittelussa. Tarkoitus olisi antaa tarkempia säännöksiä asetuksessa kiinteistön käyttötarkoitus huomioon ottaen, joista nyt säädetään hajajätevesiasetuksen liitteen 1, C-kohdassa.

156 §. *Talousjätevesien käsittelyjärjestelmä.* Pykälässä ehdotetaan säädettävän osin nykyisen 156 §:n 1 ja 2 momentin sisältöä vastaavasta talousjätevesien käsittelyjärjestelmästä. Pykälään ehdotetaan lisättävän selvyyden vuoksi perustuslain 80 §:n edellyttämiä perussäännöksiä. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan selkeyttämisen vuoksi osittain muutettavan aktiiviin aikaisemman passimuodon sijasta.

Pykälässä ei sen sijaan enää säädettäisi perustason puhdistusvaatimuksen käsitteestä, josta säädettäisiin uudessa 154 b §:ssä. Pykälässä ei myöskään enää säädettäisi kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä annettavista ankarammista puhdistusvaatimuksista, joita koskeva sisältö ehdotetaan siirrettävän 157 §:ään.

Pykälästä ehdotetaan poistettavan viittaus valtakunnallisiin vesiensuojelun tavoitteisiin tarpeettomana. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 28 §:ssä säädetään vesienhoitosuunnitelman ja merenhoitosuunnitelman huomioon ottamisesta kattavasti.

Voimassa olevaa oikeustilaa vastaavasti pykälän 1 momentin perusteella kiinteistön omistajalla olisi velvollisuus huolehtia siitä, että kiinteistöllä on kohteeseen soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä. Kiinteistön omistajaan rinnastuisi myös tietyssä asemassa oleva vuokraoikeuden haltija.

Käyttökohteeseen soveltumista arvioitaisiin lähes nykyisen sääntelyn sisältöä vastaavasti, joskin huomioon otettavasta pohjavesialueesta ehdotetaan säädettäväksi kuitenkin aikaisempaa tarkemmin. Soveltuvuuden arvioinnin kriteerien luettelossa olevien perusteiden keskinäistä järjestystä ehdotetaan lisäksi muutettavan.

Käsittelyjärjestelmän määritelmä sisältyy 154 §:n 2 kohtaan ja se voi olla esimerkiksi saostus-säiliö, maahanimeyttämö, maasuodattamo, umpisäiliö, pienpuhdistamo tai muu laite tai menetelmä tai näiden yhdistelmä. Sääntelyn tarkoituksena on selvittää lain teknologianeutraalia lähestymistapaa. Sen perusteella mikä tahansa soveltuva laite tai menetelmä on lähtökohtaisesti hyväksyttävissä.

Soveltuvan jätevesien käsittelyjärjestelmän arviointi edellyttää käytännössä kiinteistökohtaista tarkastelua. Asianmukaista käsittelytapaa harkittaessa huomioon otettavia seikkoja ovat olleet esimerkiksi maaperä, rakennuspaikan koko, rakennukset ja niiden käyttö, määräys rakennuspaikan vähimmäispinta-alasta tai toimintojen etäisyys vesistöä ja pohjavesialueesta. Kiinteistön käytöstä aiheutuvalla kuormituksella tarkoitetaan, että järjestelmä on mitoitettava kiinteistön asukasmäärän ja syntyvän jäteveden laadun ja määrän mukaan.

Järjestelmän suunnittelun mitoitusperusteena käytetään yleensä asukaslukua laskennallisena arvona. Järjestelmä olisi kuitenkin voitava käytännössä toteuttaa vaiheittain, jos kiinteistöllä järjestelmän rakennushetkellä asuu olennaisesti vähemmän henkilöitä. Tähän liittyvä asetuksenantovaltuus sisältyisi 154 b §:ään.

Muun jätevesijärjestelmän ominaisuuksilla viitataan erityisesti siihen, onko kiinteistöllä käymäläjätevedet ja muut talousjätevedet erotteleva järjestelmä. Jätevesien erottelu vaikuttaa suoraan tarvittavaan mitoitusarpeeseen. Ottamalla käyttöön esimerkiksi kuivakäymäläratkaisu vähennetään merkittävästi tarvetta käsitellä kiinteistön jätevesiä.

Pykälän 2 momentti muodostuisi osin selventävästä sisällöstä ja aikaisemmasta sääntelystä. Kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmän olisi täytettävä perustason puhdistusvaatimus kuten nykyisinkin. Lisäksi ehdotetaan säädettävän, että perustason puhdistusvaatimusta olisi noudatettava rakennuksen jätevesien käsittelyjärjestelmän suunnittelussa, rakentamisessa ja ylläpidossa, mikä vastaa voimassa olevaa oikeustilaa. Tällä perustason puhdistusvaatimuksella turvataisiin ympäristönsuojelun kannalta riittävä puhdistustaso edellä mainittujen aineiden osalta verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen. Säännöksen velvoite kohdistuu omistajan ohella myös tietyssä asemassa olevaan vuokraoikeuden haltijaan sekä suunnittelijaan ja rakennustyötä tekevään.

Lähtökohtana talousjätevesien käsittelyjärjestelmän puhdistustasolle on perustason puhdistusvaatimuksen saavuttaminen ja ylläpito. Perustason puhdistusvaatimuksen toteuttamisella turvataan ympäristönsuojelun kannalta riittävä puhdistustulos edellä mainittujen aineiden osalta verrattuna käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen. Tähän liittyen sääntelyehdotus kytkeytyy olennaisesti 154 b §:ään.

Hajajätevesiä koskevaa sääntelyä sovelletaan niiden kiinteistöjen jätevesien käsittelyyn, joita ei liitetä viemäriverkostoon ja joilta ei edellytetä ympäristölupaa. Ympäristönsuojelulain lupakynnyksen alapuolelle jääviä, tämän sääntelyn soveltamisalaan kuuluvia pieniä jäteveden puhdistamoita ovat paitsi kiinteistöjen omat ja yhteiset pienpuhdistamot myös esimerkiksi pienten kylien yhteiset jätevedenpuhdistamot sekä viemäriverkoston ulkopuolella sijaitsevien oppilaitosten, kurssi- tai vastaanottokeskusten tai matkailualan taikka muun sellaisen elinkeinotoiminnan puhdistamot, joilla käsiteltävä jätevesi ominaisuuksiltaan ja koostumukseltaan vastaa asumisessa syntyvää jätevettä.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi valtioneuvostolle osoitettu asetuksenantovaltuus.

Asetuksenantovaltuudesta ehdotetaan poistettavan lietteen poistamista koskeva osuus tarpeettomana ottaen huomioon nykyinen sääntely, jossa vaatimusta ei ole. Sen sijaan voimassa oleva asetustasoinen sääntely sisältää käyttö- ja huolto-ohjeen sisältöä koskevassa asetuksen liitteessä 2 ohjausta. Voimassa oleva sääntely kohdistuu käyttö- ja huolto-ohjeeseen ja sen sisältöön kuuluvaan lietteen poistamisen ohjaukseen. Tämä seikka on ollut omiaan aiheuttamaan sekaannusta sen suhteen, että kohdan on tulkittu tarkoittavan lietteen poistovaatimusta.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin siten antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta kuten nykyisinkin.

156 a §. *Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano rannalla ja pohjavesialueella.* Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpanosta ehdotetaan säädettävän vesistön tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella uudessa 156 a §:ssä ja siitä poikkeamisesta 156 d §:ssä.

Ehdotetun pykälän 156 a perusteella huolehtimisvelvollisuus ilmaistaisiin aktiivimuodossa selkeyden vuoksi ja se kohdistuisi kiinteistön omistajaan. Omistajaan voisi rinnastua myös tiettyssä asemassa oleva vuokraoikeuden haltija. Ehdotus vastaa voimassa olevaan oikeustilaa tältä osin.

Tässä pykälässä ehdotetaan säädettävän, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä olevalla alueella samoin kuin kuten myös vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella vanhan jätevesien käsittelyjärjestelmän olisi täytettävä 154 b §:n perustason puhdistusvaatimus. Nykyisin perustason puhdistusvaatimus kohdistuu myös näiden alueiden kiinteistöjen järjestelmiin. Pohjavesialueella tulee ottaa huomioon myös, mitä ympäristönsuojelulain 17 §:ssä säädetään pohjaveden pilaamiskiellosta.

Kyseessä tulee olla vanha jätevesien käsittelyjärjestelmä. Tällä tarkoitettaisiin jätevesien käsittelyjärjestelmää, joka perustuu ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai ennen vuotta 2004 myönnettyyn rakennuslupaan.

Vesilaissa vesistöllä tarkoitetaan järveä, lampea, jokea, puroa ja muuta luonnollista vesialuetta sekä tekojärveä, kanavaa ja muuta vastaavaa keinotekoista vesialuetta (vesilain 1:3:n kohta 3). Vesilain perusteella vesistönä ei kuitenkaan pidetä noroa, ojaa ja lähdetä. Myös meren rantojen läheisyyteen sovellettaisiin ehdotettua sääntelyä.

Pykälässä tarkoitettu etäisyys ehdotetaan määriteltävän keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta samaan tapaan, kuten vesilain 1 luvun 5 §:ssä säädetään. Etäisyys ehdotetaan määriteltävän keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta sitä lähinnä sijaitsevan rakennuksen seinään. Rakennuksista olisi otettava huomioon ne, joissa muodostuu talousjätevesiä. Näin määritettäessä voitaisiin hyödyntää tietokanta-aineistoja. Pohjavesialueella tarkoitettaisiin käytännössä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) 10 b §:n mukaista 1 tai 2 luokan pohjavesialuetta. Näiden alueiden luokittelu on ELY-keskuksissa käynnissä.

Myös lakiehdotuksen voimaantulosäännöksiin sisältyisi 156 a §:n noudattamisen ajankohtaa koskeva virke. Kiinteistökohtainen talousjätevesien käsittelyjärjestelmä tulisi 156 a §:ssä tarkoitettulla alueella saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta 31. päivänä lokakuuta 2019 mennessä.

156 b §. *Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano muulla alueella.* Lakiin ehdotetaan lisättävän uusi 156 b §. Pykälässä säädettäisiin siitä, millä perustein muualla kuin 156 a §:ssä tarkoitettulla alueella olevan, 156 a §:ssä tarkoitetun jätevesien käsittelyjärjestelmän korjaus- ja muutostyössä noudatettavaksi perustason puhdistusvaatimus (154 b §).

Ehdotus merkitsee sitä, että perustason puhdistusvaatimus tulisi noudatettaviksi kiinteistökohtaisesti. Kiinteistön omistaja päättää, milloin kiinteistöllä tehdään lupaa edellyttävä toimi, joten omistaja voi ajoittaa investoinnin parhaaksi katsomaansa ajankohtaan. Tällä muutosehdotuksella siirretään perustason puhdistusvaatimuksen noudattaminen kiinteistöllä myöhempään aikaan. Säännökseen ei ehdoteta liittyvän poikkeamisen mahdollisuutta.

Pykälään sisältyvä huolehtimisvelvollisuus ilmaistaisiin aktiivimuodossa selkeyden vuoksi ja se kohdistuisi kiinteistön omistajaan. Omistajaan voisi rinnastua myös tiettyssä asemassa oleva vuokraoikeuden haltija. Sääntelyehdotus vastaa tältä osin nykyistä oikeustilaa.

Ehdotetun pykälän perusteella muualla kuin vesistöjen tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella vanhan jätevesien käsittelyjärjestelmän suunnittelussa, rakentamisessa ja korjaus- ja

muutostyössä sekä ylläpidossa noudatettaisiin 154 b §:ssä tarkoitettua perustason puhdistusvaatimusta, kun kiinteistöllä tehdään alakohtien 1 tai 2 mukainen toimi.

Ehdotetut muutokset olisivat asiallisesti jaettavissa kahteen ryhmään.

Ensimmäisen ryhmän (kohta 1) muodostaisivat ne luvanvaraiset toimet, jotka kohdistuvat kiinteistökohtaiseen talousjätevesijärjestelmään. Tämä tarkoittaisi, että kiinteistöllä tehdään juuri talousjätevesien muodostumiseen tai käsittelyyn liittyvien teknisten järjestelmien korjaus- tai muutostyö. Tällöin samassa yhteydessä tulisi ehdotuksen mukaan järjestelmä saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta. Tällaisella muutoksella tarkoitettaisiin vesikäymälän rakentamista tai vesi- ja viemärilaitteistoja koskevaa lupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan. Maankäyttö- ja rakennuslain 126 a §:ään perustuen toimenpideluvanvarainen toimi on muun muassa kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän rakentaminen tai muuttaminen. Ehdotetussa 156 b § pykälässä tarkoitettaisiin sekä toimenpideluvanvaraista että rakennusluvanvaraista (125 §) toimea. Teknisen järjestelmän saattaminen perustason puhdistusvaatimuksen mukaiseksi on perusteltua, koska toimi kohdistuu tällöin juuri tähän tekniseen järjestelmään. Ehdotetussa pykälässä on otettu huomioon maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetty. Myös rakennusvalvonnallisista syistä on tarpeen sovittaa yhteen ehdotettu 156 b § ja maankäyttö- ja rakennuslain 126 a § ja 125 §.

Toisen ryhmän (kohta 2) muodostaisivat sellaiset hankkeet, joissa on kyse rakennuksen rakentamiseen verrattavissa olevasta rakennuslupaa edellyttävästä korjaus- ja muutostyöstä. Tällainen rakennushanke rinnastuisi uudisrakennuksen kaltaiseen muutokseen, jota yleiskielessä usein kuvataan peruskorjauksena. Pykälässä tarkoitettaisiin maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:n 2 momentissa, virkkeen alkuosassa tarkoitettua toimea. Arviointiperusteina olisivat toimenpiteiden laatu ja laajuus sekä myös niiden arvo kuten pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 101/1998 vp) todetaan. Hankkeen tarkoituksena on lisätä rakennuksen käyttöikää uutta rakennusta vastaavasti. Näin laajamittaisessa rakennusluvanvaraisessa korjaus- ja muutostyössä kiinteistöön investoidaan merkittävästi. Toimi johtaisi myös perustason puhdistusvaatimuksen noudattamisvelvollisuuteen. Tämä olisi erityisesti ympäristönsuojelullisista syistä perusteltua, koska rakennuksen elinkaari pitenee. Myös rakennusvalvontaviranomaisen kannalta olemassa olevan 125 §:n 2 momenttiin (virkkeen alkuosaan) sisältyvän käsitteen käyttö olisi perusteltua.

Sen sijaan tässä pykälässä tarkoitettussa muutoksessa ei olisi kyse esimerkiksi julkisivun olennaisesta muutoksesta, julkisivun materiaalin tai värin muuttamisesta, ikkunoiden uusimisesta toisenlaisiksi tai muusta vastaavasta yleensä rakennusluvanvaraisesta korjaus- ja muutostyöstä. Kyseessä ei myöskään olisi esimerkiksi kuistin lasittamisesta tai rakennuksen laajentamisesta tai kerrosalaan laskettavaa tilaa lisäävästä korjaus- ja muutostyöstä.

156 c §. *Perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus.* Lakiin ehdotetaan lisättävän uusi 156 c §. Pykälä perustuisi nykyisen 156 §:n 3 momenttiin, josta muodostettaisiin perustuslain 80 §:n edellyttämä perussäännös. Sääntelyn sisältöä ei ehdoteta muutettavan. Käytännön kannalta keskeisen sääntelyn säilyttäminen olisi järjestelmän kokonaisuuden kannalta edelleen tarpeen.

Pykälän 1 momentin mukaan 154 b, 156, 156 a ja 156 b §:ssä säädetyn sijasta kiinteistön jätevesijärjestelmän olisi täytettävä perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus, jos siitä muualla laissa säädetään tai lain nojalla säädetään tai määrätään. Tässä viitataan muun muassa terveydensuojelulainsäädäntöön, jonka nojalla terveydensuojeluviranomainen voi antaa määräyksiä muun muassa terveyden suojelemiseksi ja terveyshaitan torjumiseksi.

Pykälän 2 momentin perusteella kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä voitaisiin antaa 202 §:n nojalla perustason puhdistusvaatimusta ankarampia puhdistusvaatimuksia, jos ne ovat perusteltuja paikallisten ympäristöolosuhteista vuoksi. Ehdotetussa säännöksessä viitattaisiin 202 §:ään kuten nykyisinkin. Kunnat voivat poiketa ympäristönsuojelumääräyksistä 202 §:n 4 momentin perusteella nykyiseen tapaan.

Pykälän 3 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Asetuksella säädettäisiin ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä annetaan 154 b §:ssä tarkoitettua ankarampi vaatimus. Ohjeellisesta puhdistustasosta säätäminen olisi edelleen tarpeen, koska voimassa olevaan oikeustilaan ei ehdoteta muutoksia. Hajajätevesiasetuksen 4 §:ssä säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta ja useat kunnat ovat sisällyttäneet 4 §:n sisällön ympäristönsuojelumääräyksiin tai suoraan viittaavat tähän pykälään. Kunnan ympäristönsuojeluvaatimukseen sisältyy myös hajajätevesiasetuksen 4 §:ää ankarampia vaatimuksia.

Ohjeellinen puhdistustaso olisi ympäristönsuojelumääräysten sisältöä ohjaavana edelleen tarpeen. Tämä keskeinen väline konkretisoituisi nykyiseen tapaan kunnan velvoittavina määräyksinä.

156 d §. *Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen.* Pykälä sisältäisi kunnan toimivaltaiselle viranomaiselle osoitetun säännöksen poikkeamistoimivallasta ja poikkeamisen edellytyksistä sekä toimien kohtuuttomuusarvioinnissa huomioon otettavat perusteet. Pykälässä säädettäisiin myös poikkeamisluvan raukeamisesta.

Sääntely vastaisi sisällöltään suurelta osin nykyistä 157 §:ää lukuun ottamatta poikkeamisen myöntämisen edellytysten lievennystä. Lievennys ehdotetaan toteutettavan siten, että ja-sana vaihdetaan sanaksi tai. Lisäksi sääntelyä ehdotetaan muutettavan siten, että poikkeamisen edellytyksen talousjätevesien kuormitusta olisi pidettävä vähäisen sijasta huomattavan vähäisenä. Poikkeamisen ehdotetaan olevan mahdollista 156 a §:n tarkoittamilla alueilla. Ehdotetun 1 momentin perusteella kunnan toimivaltainen viranomainen voisi hakemuksesta myöntää luvan poiketa perustason puhdistusvaatimuksesta 156 a §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Virkkeeseen ehdotetaan lisättävän sana ”hakemuksesta” jolloin ei muodostu epätietoisuutta siitä, että kyse on yksittäistapauksellisesta poikkeamisen edellytysten harkinnasta. Kunnan toimivaltainen viranomainen, joka yleensä on ympäristönsuojeluviranomainen, voisi myöntää poikkeuksen hakijalle enintään viideksi vuodeksi kerrallaan kuten nykyisinkin. Lakiin ei ehdoteta sääntelyä siitä, kuinka monta kertaa poikkeaminen voitaisiin myöntää, mikä myös on voimassa olevan sääntelyn mukaista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeamisen edellytyksistä. Poikkeamisen myöntämisen edellytyksenä olisi, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta olisi kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä huomattavan vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen tai edellytetyt toimet korkeiden kustannusten ja teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön omistajalle ja haltijalle kohtuuttomat. Ympäristöön aiheutuvan kuormituksen huomattavaa vähäisyyttä verrattaisiin käsittelemättömän talousjäteveden kuormitukseen kiinteistön käyttö huomioon ottaen. Huomattava vähäisyys edellyttää, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä tai kiinteistön käyttö muutoin ei merkittävästi poikkea haja-asutuksen keskimääräistä vähäisemmästä tilanteesta kuormitusta lisäävästi. Edellytyksenä olisi siten käytännössä, että kiinteistöllä asuvien lukumäärä olisi 1-2 henkilöä. Se olisi vähemmän kuin keskimääräinen kolmen henkilön asukasmäärä. Tai edellytyksenä olisi, että kiinteistön käyttöaste muusta syystä jää keskimääräistä huomattavasti alhaisemmaksi.

Edellytettyjen toimien kohtuuttomuusarvioinnissa huomioon otettaisiin nykyiseen tapaan kolmeen kohtaan ryhmitellyt tekijät, joihin ei ehdoteta muutoksia. Ehdotetun 156 d §:n kohtuuttomuuden arviointi liittyisi edelleen henkilön olosuhteisiin, poikkeus olisi hakijakohtainen.

Kohdassa yksi säädettäisiin siitä, että kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella otettaisiin huomioon. Poikkeusta voisi edelleen hakea, kun tiedossa on että viemäriverkostoa ollaan laajentamassa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella tai kyseessä on muun viemäriverkoston rakentaminen. Kohdissa kaksi ja kolme sisältyvät tekijät olisivat kiinteistön haltijaan liittyvät erityiset seikat kuten korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät seikat samoin kuin haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastettava sosiaalinen suorituseste. Näissä tilanteissa poikkeamisen perusteina voivat olla hakijan varallisuusasemaan tai terveydentilaan liittyvät arkaluonteiset ja mahdollisesti myös salassa pidettävät seikat.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin myönnetyn luvan raukeamisesta. Lupa raukeaisi kiinteistön käytön muuttuessa siten että kuormitus lisääntyy sekä kiinteistön omistuksen tai hallinnan vaihtuessa kuten nykyisinkin. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevaa oikeustilaa. Säännös ehdotetaan lisättävän pykälään selvyiden vuoksi.

Ehdotettu 156 d §:n säännös voi tulla sovellettavaksi myös vapaa-ajan kiinteistöillä kuten nykyisinkin. Tietyissä tilanteissa voi olla perusteita ehdotettujen poikkeussäännösten soveltamiselle. Harkitessaan tapauskohtaisesti poikkeussäännösten soveltamisedellytysten olemassaoloa on kunnan viranomaisella mahdollisuus ottaa huomioon myös esimerkiksi vapaa-ajan asuntojen varustelutason nousu ja ympärivuotiset käyttömahdollisuudet kyseisen kiinteistön näkökulmasta kuten ympäristövaliokunnan mietinnössä (YmVM 18/2010 vp) todetaan.

Vapaa-ajan asuntojen osalta yksi tekijä kuormituksen vähäisyyttä arvioitaessa on asunnolla vietetty aika. Jos kysymys on ns. kakkosasunnosta, jolla aikaa vietetään hyvin suuri osa vuodesta, kuormitus ei välttämättä ole ehdotetun pykälän edellyttämällä tavalla vähäinen.

157 §. *Selvitys talousjätevesijärjestelmästä ja käyttö- ja huolto-ohjeet.* Pykälässä 157 ehdotetaan säädettävän talousjätevesijärjestelmää koskevasta selvityksestä ja käyttö- ja huolto-ohjeista perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla. Ehdotus perustuu voimassa olevaan sääntelyyn. Selvityksestä säädetään nykyisin hajajätevesiasetuksen 5 ja 6 §:ssä sekä lisäksi hajajätevesiasetuksen liitteessä 1 ja sen 1. kohdan 2B-alakohdassa. Käyttö- ja huolto-ohjetta koskeva sääntelyehdotus perustuu hajajätevesiasetuksen 7 §:ään ja lisäksi asetuksen liitteeseen 2.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän kiinteistön omistajan velvollisuudesta huolehtia siitä, että jätevesijärjestelmästä on selvitys sekä käyttö- ja huolto-ohjeet. Lisäksi säädettäisiin, että mainitut asiakirjat tulisi tarvittaessa esittää valvontaviranomaiselle. Omistajaan rinnastuisi myös tietyssä asemassa oleva vuokraoikeuden haltija.

Jos jätevesijärjestelmästä olisi laadittu 157 a §:ssä tarkoitettu suunnitelma, selvitystä ei tarvitsisi olla. Tämä säännösehdotus vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Asiasta olisi perustuslain 80 § huomioon ottaen säädettävä lain tasolla nykyisen asetustasoisien sääntelyn sijaan.

Jätevesijärjestelmää koskevan selvityksen olisi ehdotuksen mukaan sisällettävä kuvaus kiinteistön jätevesien käsittelyratkaisusta ja arvio ympäristöön aiheutuvasta kuormituksesta ja puhdistusvaatimusten täytymisestä sekä muut järjestelmää koskevat olennaiset tiedot. Selvityksen tarkoituksena on, että kiinteistön omistaja osoittaisi sen avulla olevansa selvillä kiinteistökohtaisesta jätevesijärjestelmästä, sen toimivuudesta ja toiminnan vaikutuksista. Viran-

omainen voisi tarvittaessa nykyiseen tapaan arvioida selvitykseen sisältyvien tietojen avulla kiinteistön talousjätevesien käsittelyjärjestelmän riittävyyttä ja soveltuvuutta kohteeseen.

Selvityksen tulisi olla sisällöltään riittävän kattava, jotta sen perusteella voitaisiin arvioida täyttääkö jätevesijärjestelmä puhdistustasoa koskevan vaatimuksen. Lisäksi selvityksen olisi oltava sellainen, että sen perusteella voitaisiin laatia asianmukaiset tarkoitetut käyttö- ja huolto-ohjeet.

Käyttö- ja huolto-ohjeiden olisi sisällettävä tarvittavat tiedot jätevesijärjestelmän ja jätevesien käsittelyjärjestelmän asianmukaista käyttöä ja kunnossapitovelvollisuudesta huolehtimista varten. Jätevesijärjestelmää tulisi käyttää ja huoltaa sitä koskevan ohjeen mukaisesti. Käyttö- ja huolto-ohjeiden noudattamisen perusteella kiinteistön omistaja voisi nykyiseen tapaan varmistaa, että käytön ja kunnossapidon edellyttämät toimet tulevat tehdyksi ajallaan, jotta järjestelmä pysyy käyttökuntoisena. Käyttö- ja huolto-ohjeen sisällöstä ehdotetaan säädettävän tarkemmin asetuksella.

Käyttö- ja huolto-ohjeisiin sisältyisi esimerkiksi muun muassa säännöllistä hoitoa ja huoltoa edellyttävät kohteet sekä niissä tehtävät toimenpiteet esimerkiksi vikatilanteissa. Käyttö- ja huolto-ohjeeseen perustuen alan yritykset voisivat kehittää toimintaansa ja tarjota kiinteistön omistajalle tai haltijalle tämän tarvitsemia palveluja.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntöön. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 117 i §:ssä säädetään käyttö- ja huolto-ohjeista. Säännös sisältää asetuksenantovaltuuden ja tarkoitus on antaa tarkempia säännöksiä ministeriön asetuksella. Maankäyttö- ja rakennuslain sääntelyn perusteella muun muassa muut kuin ympärivuotiseen vapaa-ajan asumiseen tarkoitetut kohteet on vapautettu käyttö- ja huolto-ohjeita koskevasta sääntelystä.

Pykälän 3 momentti sisältäisi valtioneuvostolle osoitetun asetuksenantovaltuuden. Asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan selvityksen ja käyttö- ja huolto-ohjeen sisällöstä nykyiseen tapaan.

157 a §. Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma. Uudessa pykälässä ehdotetaan säädettävän jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla. Pykälään ehdotetaan sisällytettävän hajajätevesiasetuksen 6 §:n ensimmäisen virkkeen keskeinen sisältö ottaen huomioon maankäyttö- ja rakennuslain luvanvaraisuutta koskeva sääntely. Suunnitelmaa koskeva säännökset sisältyvät nyt hajajätevesiasetukseen, joista liitteen 1 alakohtien 2A säännösten 2), 3) ja 9) keskeinen sisältö ehdotetaan sisällytettävän pykälään.

Pykälän 1 momentin perusteella kiinteistön omistajan olisi huolehdittava siitä, että talousjätevesijärjestelmästä laaditaan suunnitelma. Kiinteistön omistajaan rinnastuisi myös vuokraoikeuden haltija. Suunnitelma olisi laadittava silloin, kun rakennetaan jätevesijärjestelmä tai tehostetaan olemassa olevan järjestelmän toimintaa.

Momentin 2 mukaan jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma olisi liitettävä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tehtävään lupahakemukseen. Suunnitelma olisi näin ollen osa lupahakemuksen asiakirjoja.

Momenttiin 3 sisältyisivät suunnitelman keskeiset sisältövaatimukset. Suunnitelman olisi sisällettävä riittäviin lähtötietoihin perustuvat tiedot jätevesien käsittelyjärjestelmän mitoituksista, rakenteista, toimintaperiaatteista, arvio saavutettavasta käsittelytuloksesta ja jätevesien

ympäristökuormituksesta sekä muut järjestelmän rakentamiseksi, käyttämiseksi ja valvomiseksi tarpeelliset tiedot.

Momenttiin 4 ehdotetaan sisällytettävän valtioneuvostolle osoitettu asetuksenantovaltuus. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan suunnitelman sisällöstä.

238 §. Kiinteistön jätevesijärjestelmä. Ympäristönsuojelulain voimaantulo ja siirtymäsäännöksiä sisältävän luvun pykälä ehdotetaan muutettavan.

Pykälään 238 jäisi edelleen voimaan ns. ikäpoikkeusta koskeva sääntely. Sääntely lisättiin alun perin vanhaan ympäristönsuojelulakiin (86/2000) muutoksella 196/2011. Säännösviittaus lain 157 §:ään päivitettäisiin selvyiden vuoksi koskemaan nyt ehdotettuja 156 a ja 156 b §:ssä tarkoitetuilla alueilla sijaitsevien kiinteistöjen omistajia, jotka on vapautettu 154 b §:n vaatimuksesta.

Pykälästä poistettaisiin 2 momentti. Aikanaan on ollut tarpeen säätää vanhan ympäristönsuojelulain (86/2000) muutosten (252/2005 ja 196/2011) siirtymäsäännösten vuoksi uuden ympäristönsuojelulain poikkeamispykälän soveltamisesta (157 §). Tämä ei enää olisi tarpeen, joten säännös ehdotetaan kumottavan. Kumoaminen myös selkeyttäisi sääntelyä.

Muutoksen sisältönä olisi, että poikkeamista (voimassa olevan lain 157 §, ehdotettu 156 d §) ei sovellettaisi enää 1 päivänä toukokuuta 2005 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään ja jätevesijärjestelmään, joka on hyväksytty rakennusluvassa ennen kyseistä päivämäärää. Siten ne kiinteistöjen omistajat, joiden kiinteistökohtainen talousjätevesijärjestelmä on rakennettu 1. tammikuuta 2004 ja 1. toukokuuta 2005 välisenä aikana, eivät voisi enää hakea poikkeamista. Sama koskisi kiinteistöä, jonka talousjätevesijärjestelmä perustuu kyseisenä ajanjaksona hyväksytyyn rakennuslupa.

Aikarajaksi muodostuisi esityksen hyväksymisen jälkeen 1. tammikuuta 2004.

Ehdotettu muutos on tarpeen, koska ympäristönsuojelulakiin ehdotetaan aluekohtaista sääntelyä perustason puhdistusvaatimuksen noudattamiseen. Ehdotetun 156 b §:n mukaisissa tilanteissa ei olisi mahdollisuutta hakea poikkeamista.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Hallituksen esitykseen liittyy voimassa olevan hajajätevesiasetuksen muuttaminen. Hajajätevesiasetuksen sisältöä tulee tarkastella perustuslain 80 §:ään perustuen. Lain tasolle siirretty päällekkäinen sääntely tulee myös poistaa asetuksesta. Lisäksi asetusta on tarkoitus selkeyttää ja sääntelyä keventää säännöksiä vähentämällä.

Asetusmuutoksen valmistelu ajoitetaan siten, että sen sisältöön ehdotettavissa muutoksissa voidaan ottaa huomioon eduskuntakäsittelyssä esitetty sekä laintasoisten pykälien perussäännökset ja asetuksenantovaltuudet. Asetusmuutos on tarkoitus valmistella siten, että ehdotettu lakimuutos ja asetusmuutos tulisivat voimaan samanaikaisesti.

3 Voimaantulo

Lakiehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Lisäksi voimaantulosäännöksen yhteydessä ehdotetaan säädettävän, että jätevesien käsittelyjärjestelmä, joka on tehty ennen vuotta 2004 rakentamisajankohtanaan voimassa olleiden vaatimusten tai myönn-

tyn rakennusluvan mukaisesti ja joka sijaitsee 156 a §:ssä tarkoitettulla alueella, on saatettava 154 b §:ssä säädetyn mukaiseksi viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2019.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotettuihin säännöksiin liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat yhdenvertaisuus (perustuslain 6 §), omaisuuden suoja (perustuslain 15 §) ja vastuu ympäristöstä (perustuslain 20 §:n 1 momentti). Lisäksi ehdotukseen sisältyy perustuslain 80 §:ään valossa tarkasteltavaa sääntelyä.

Yhdenvertaisuus

Keskeinen perusoikeussäännös on perustuslain 6 §:ään sisältyvä yhdenvertaisuussäännös. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevilla säännöksillä on ollut perinteisesti keskeinen asema perusoikeusjärjestelmässä. Myös kansainvälisessä ihmisoikeussääntelyssä yhdenvertaisuudella ja erityisesti syrjinnän kielloilla on tärkeä merkitys. Perustuslain 6 §:n 1 momentin yleiseen yhdenvertaisuussäännökseen sisältyy mielivallan kiello ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa. Perusoikeudet, kuten yhdenvertaisuus, ovat ”jokaisen oikeuksia.” Tämän perusoikeuden haltija on säännönmukaisesti yksilö. Yhdenvertaisuus koskee ensisijaisesti esimerkiksi sukupuoleen, ikään ja alkuperään liittyvää tasa-arvoa.

Perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan laki voi olla ristiriidassa perustuslain 6 §:n kanssa, jos se asettaa kansalaiset tai kansalaisryhmät toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan ilman yleisesti hyväksyttävää perustetta. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Mikäli annetaan eri ryhmiin kohdistuvaa erilaista sääntelyä, se tulee voida perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustuslakivaliokunnan käytäntöä tulkitaan myös siten, että yhdenvertaisuusperiaate ei aseta tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä antamaan yhteiskunnan kehittymisen vuoksi tarvittavaa sääntelyä. Lainsäädäntö tyypillisesti kohtelee ihmisiä eri tavoin hyväksyttävän yhteiskunnallisen perusteen vuoksi.

Esityksen mukaan perustason puhdistusvaatimusta noudatetaan rakennuksen rakentamisessa (156 §).

Perustason puhdistusvaatimuksen noudattamisen ajankohta riippuisi vanhan talousjätevesien käsittelyjärjestelmän osalta siitä, millaisesta alueesta olisi kyse (156 a §) tai siitä, milloin kiinteistöllä tehdään sellainen korjaus- ja muutostyö, jota pykälässä myös ehdotetaan täsmennettävän (156 b §). Tällainen ympäristönsuojeluperusteinen sääntelyn eriyttäminen on tarpeen ympäristön pilaantumisen ja sen vaaran ehkäisemiseksi.

Lisäksi ehdotettu 156 d § sisältää perustuslain 6 §:n valossa arvioitavaa sääntelyä. Muutoksella säädettäisiin sellaisista kiinteistön haltijan henkilöön liittyvistä seikoista, joiden perusteella talousjätevesien käsittelyvaatimuksista voitaisiin poiketa. Haltijan käsite kattaa myös omistajan.

Säännösehdoituksella on yhteys perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyyn. Nämä ehdotetut kiinteistön haltijaan liittyvät seikat voivat olla perusteena sille, että hakijalle voidaan myöntää poikkeus 154 b §:n puhdistusvaatimuksien toteuttamisesta. Jos vaatimuksen toteuttaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, tulee arvioitavaksi toisaalta kiinteistöllä syntyvä jäteveden määrä ja toisaalta järjestelmän uudistamiskustannukset haltijan kannalta.

Omaisuu-densuoja

Perustuslain 15 §:n omaisuudensuoja sisältää omaisuudensuojan yleislausekkeen (1 momentti) ja pakkolunastuslausekkeen (2 momentti). Omaisuuden suojaa koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin yleislausekkeen nojalla jokaisen omaisuus on turvattu.

Perustuslain 15 §:n 1 momentin yleislausekkeen perusteella arvioidaan muun muassa omistajan käyttövapauden erilaisten rajoitusten sallittavuutta. Omaisuudensuoja sisältää muun muassa omistajalle lähtökohtaisesti kuuluvan vapauden käyttää omaisuuttaan. Säännöstä sovellettaessa korostuu kokonaisvaltaisen punninnan merkitys eli onko siinä esillä oleva tapa hyväksyttävä suhteessa niihin tavoitteisiin, joihin asiassa pyritään. Ehdotettu sääntely ei puutu omaisuudensuojan alaan.

Lain tasolla säädettäisiin puhdistusvaatimuksesta ja sen sisällöstä (154 b §). Sääntelyllä voidaan kohdistaa velvoitteita kiinteistön omistajiin ja haltijoiden nähdessä ympäristönsuojelun turvaamiseksi (156 §, 156 a ja 156 b §). Ehdotettu sääntely sisältää myös vanhan jätevesijärjestelmän osalta joustomahdollisuuden (156 d §) poikkeamisen muodossa.

Myös voimaantulosäännökseen ehdotetaan sisältyvän 156 a §:ssä tarkoitetuilla alueilla sijaitsevien kiinteistöjen omistajille 154 b §:n vaatimuksen noudattamisen määräaika, joka olisi nyky sääntelyyn verrattuna noin vuotta ja kuutta kuukautta pidempi.

Muulla kuin vesistöjen tai meren läheisyydessä tai pohjavesialueella sijaitsevan kiinteistön omistaja päättää, milloin kiinteistöllä tehdään rakennuslupaa edellyttävä muutos ja vasta tämän yhteydessä talousjätevesien käsittelyjärjestelmä tulee muuttaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimuksia (156 b §).

Kuntien ympäristönsuojelumääräykset perustuvat paikallisten olosuhteiden huomioon ottamiseen (ehdotettu 156 c §). Näiden ankarampien vaatimusten edellyttämisellä ehkäistään pilaantumista ja sen vaaraa paikallisesti. Sääntely on tarpeen paikallisten olosuhteiden huomioon ottamiseksi ja ympäristönsuojelulain toimeenpanemiseksi. Ympäristönsuojelumääräykset tulevat noudatettaviksi samassa yhteydessä lain ja asetuksen sisältämien velvoitteiden kanssa.

Ehdotettu sääntely (154 b, 156, 156 a ja 156 b sekä 156 c §) on siten sopusoinnussa omaisuudensuojan kannalta.

Vastuu ympäristöstä

Perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännös ilmaisee ihmisten kaikinpuolisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kokonaislinjasta, joka turvaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymisen (ks. HE 309/1993 vp, s. 66/II). Ympäristöperusoikeus toteutuu aineellisen lainsäädännön kautta. Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet.

Ympäristönsuojelulain tarkoituksena on muun muassa ehkäistä ja vähentää päästöjä, ehkäistä ympäristön pilaantumista ja sen vaaraa sekä poistaa pilaantumisesta aiheutuvia haittoja ja torjua ympäristövahinkoja, turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö sekä torjua ilmastomuutosta. Esitysehdotus toteuttaa ympäristöperusoikeutta asettamalla haja-asutusalueiden talousjätevesien puhdistustasovaatimuksen (154 b). Lisäksi säädettäisiin haja-asutuksen kuormitusluvusta ja sen laskemisesta (154 a §). Myös

ehdotetaan säädettävän siitä ajankohdasta, milloin eri alueilla noudatetaan perustason puhdistusvaatimusta. Sääntely hajautuisi siten riippuen siitä, millä alueella kohde sijaitsee.

Perustason puhdistusvaatimus tulisi toteuttaa nopeammin määräaikaan mennessä sellaisilla kiinteistöillä, jotka sijaitsevat 156 a §:ssä tarkoitetuilla alueilla. Muilla kuin 156 a §:n alueilla perustason puhdistusvaatimus tulisi toteuttaa kiinteistökohtaisesti määräytyvän ajankohdan mukaan kuten 156 b §:ssä ehdotetaan.

Kuntien ympäristönsuojelumääräyksissä voisi ehdotetun 156 c §:n nojalla antaa ankarampia vaatimuksia kuten nykyisinkin. Ympäristövaliokunta on vuoden 2011 lakimuutoksen (YmVM 18/2010 vp) yhteydessä mietinnössään todennut, että ankarampaa tasoa tarkoittavien vaatimusten sisältyminen kunnan ympäristönsuojelumääräykseen merkitsi tuolloin kunnan roolin merkittävää vahvistumista. Valiokunta piti tätä perusteltuna, koska sääntelyn tavoitteena on erityisesti kiinteistön lähiympäristössä ilmenevien haittojen ehkäiseminen ja siitäkin syystä paikallisilla olosuhteilla on erityisen suuri merkitys.

Käytännössä kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä on keskeinen asema paikallisten olosuhteiden huomioon ottamisessa ja ympäristöperusoikeuden toteuttamisessa. Määräykset tulevat noudatettaviksi samassa yhteydessä, kun kiinteistökohtaiseen talousjätevesien käsittelyjärjestelmän tulee täyttää ympäristönsuojelulain ja hajajätevesiasetuksen vaatimukset.

Asetuksen antaminen ja lainsäädäntövallan siirtäminen

Perustuslain mukaan lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, joka antaa sekä yksityisiä henkilöitä että yhteisöjä että viranomaisia sitovia yleisiä oikeussääntöjä. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla säädetään yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka muuten kuuluvat lain alaan. Säännös pidättää siinä tarkoitettut asiat lain alaan ja rajoittaa eduskunnan valtaa siirtää sille kuuluvaa lainsäädäntövaltaa asetuksen antajalle. Säännöksen merkitys liittyy keskeisesti perustuslain toisen luvun perusoikeuksiin.

Asetusten antaminen tulee perustua laissa olevaan valtuutukseen, mikä merkitsee lainsäädäntövallan siirtämistä eduskunnalta asetuksen antajalle. Perustuslain 80 §:stä johtuu, että tarkkarajaisista ja täsmällisistä asetuksenantovaltuuksia tulisi säätää asianomaisissa perussäännöksissä.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös rajoittaa myös asetuksen antajan valtaa antaa säännöksiä mainitussa rajoituslausekkeessa tarkoitetuista asioista. Annettavaan asetukseen ei tule sisällyttää säännöksiä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista eikä perustuslain mukaan muuten lain alaan kuuluvista asioista. Tämä turvaa sen, että hallituksen esityksiin ei sisällytetä perusoikeussuojaa heikentäviä delegointisäännöksiä asetuksen tasolle.

Esitysehdotukseen sisältyy valtioneuvostolle osoitettuja asetuksenantovaltuuksia 154 a, 154 b 156, 156 c ja 157 sekä 157 a §:ssä. Nämä säännökset muodostavat riittävät perussäännökset asetuksessa annettaville tarkemmille, osin teknisille säännöksille. Asetuksella säädettäisiin kuormitusluvusta ja sen laskemisesta, perustason puhdistusvaatimuksen laskennan mitoitusperusteista, jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta, ohjeellisesta puhdistustasosta sekä talousjätevesijärjestelmää koskevasta selvityksestä, käyttö- ja huolto-ohjeesta sekä jätevesijärjestelmää koskevasta suunnitelmasta. Ehdotetut asetuksenantovaltuudet ovat täsmälliset ja tarkkarajaiset ja siten sopusoinnussa perustuslain 80 §:n vaatimusten kanssa.

HE 128/2016 vp

Edellä esitetyn perusteella ehdotus laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä esityksestä pidetään kuitenkin perusteltuna.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 154 §:n 4 kohta,
muutetaan 156, 157 ja 238 §,
lisätään 154 a, 154 b, 156 a—156 d ja 157 a §, seuraavasti:

154 a §

Haja-asutuksen kuormitusluku

Haja-asutuksen kuormitusluvulla osoitetaan yhden asukkaan käsittelemättömien talousjätevesien keskimääräinen kuormitus orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta grammoina vuorokaudessa. Kuormitusluku koostuu kuormituksen alkuperästä sekä eri kuormituslajien määrästä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä haja-asutuksen kuormitusluvusta.

154 b §

Perustason puhdistusvaatimus

Talousjätevedet on puhdistettava siten, että ympäristöön aiheutuva kuormitus vähenee orgaanisen aineen osalta vähintään 80 prosenttia, kokonaisfosforin osalta vähintään 70 prosenttia ja kokonaistypen osalta vähintään 30 prosenttia verrattuna haja-asutuksen kuormitusluvun avulla määritettyyn käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen (*perustason puhdistusvaatimus*).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä talousjätevesien perustason puhdistusvaatimuksen mitoitusperusteista ja menetelmistä.

156 §

Talousjätevesien käsittelyjärjestelmä

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistöllä on kohteeseen soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä. Käsittelyjärjestelmän soveltuvuutta arvioitaessa otetaan huomioon kiinteistön käytön aiheuttama käsittelemättömästä jätevedestä aiheutuva kuormitus, ympäristön pilaantumisen vaara ja muun jätevesijärjestelmän ominaisuudet, kiinteistön sijainti vesistön tai meren läheisyydessä tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ja muut ympäristöolosuhteet.

Kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmä on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta.

156 a §

Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano rannalla ja pohjavesialueella

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöä tai merestä olevalla alueella tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuva jätevesien käsittelyjärjestelmä täyttää perustason puhdistusvaatimuksen. Etäisyys on määritettävä keskivedenkorkeuden mukaisesta ranta-viivasta sitä lähinnä sijaitsevan sellaisen rakennuksen, jossa muodostuu talousjätevesiä, seinään.

156 b §

Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano muulla alueella

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että muualla kuin 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella olevan, 156 a §:ssä tarkoitetun jätevesien käsittelyjärjestelmän korjaus- ja muutostyössä huolehditaan siitä, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy, kun kiinteistöillä:

- 1) rakennetaan vesikäymälä tai tehdään vesi- ja viemärilaitteistoja koskeva luvanvarainen korjaus- ja muutostyö, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan; tai
- 2) tehdään rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva rakennuslupaa edellyttävä korjaus- ja muutostyö.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla kiinteistöillä on myös huolehdittava siitä, että kiinteistöä ylläpidetään siten, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy tehtyjen toimenpiteiden jälkeenkin.

156 c §

Perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus

Riippumatta siitä mitä 154 b, 156, 156 a ja 156 b §:ssä säädetään, kiinteistön jätevesijärjestelmän on täytettävä perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus, jos siitä muualla laissa säädetään tai lain nojalla säädetään tai määrätään.

Kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan antaa 202 §:n nojalla perustason puhdistusvaatimusta ankarampia vaatimuksia, jos ne ovat perusteltuja paikallisten ympäristöolosuhteiden vuoksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä annetaan perustason puhdistusvaatimusta ankarampi vaatimus.

156 d §

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Kunnan toimivaltainen viranomainen voi hakemuksesta myöntää luvan poiketa perustason puhdistusvaatimuksista 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

Poikkeamisen myöntämisen edellytyksenä on, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä huomattavan vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen tai käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten ja teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

- 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella;
- 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;
- 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Myönnetty lupa raukeaa, jos kiinteistön käyttö muuttuu siten että kuormitus lisääntyy tai kiinteistön omistus tai hallinta vaihtuu.

157 §

Selvitys talousjätevesijärjestelmästä ja käyttö- ja huolto-ohjeet

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesijärjestelmästä on jätevesistä ympäristöön aiheutuvan kuormituksen arviointia varten selvitys ja järjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeet. Ne on pyydettyäessä esitettävä valvontaviranomaiselle. Selvityksen on sisällettävä kuvaus kiinteistön jätevesien käsittelyratkaisusta ja arvio ympäristöön aiheutuvasta kuormituksesta ja puhdistusvaatimusten täyttymisestä sekä muut järjestelmää koskevat olennaiset tiedot. Käyttö- ja huolto-ohjeiden on sisällettävä tarvittavat tiedot jätevesijärjestelmän ja jätevesien käsittelyjärjestelmän asianmukaista käyttöä ja kunnossapitoa varten.

Jos jätevesijärjestelmästä on laadittu 157 a §:ssä tarkoitettu suunnitelma, 1 momentissa tarkoitettua selvitystä ei tarvitse olla.

Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeista säädetään lisäksi maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ja sen nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan selvityksen ja käyttö- ja huolto-ohjeiden sisällöistä.

157 a §

Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesijärjestelmästä laaditaan suunnitelma silloin, kun järjestelmä rakennetaan tai olemassa olevan järjestelmän toimintaa tehostetaan.

Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma on liitettävä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tehtävään lupahakemukseen.

Suunnitelman on sisällettävä riittäviin lähtötietoihin perustuvat tiedot jätevesien käsittelyjärjestelmän mitoituksesta, rakenteesta, toimintaperiaatteesta, arvio saavutettavasta käsittelytuloksesta ja jätevesien ympäristökuormituksesta sekä muut järjestelmän rakentamiseksi, käyttämiseksi ja valvomiseksi tarpeelliset tiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan suunnitelman sisällöstä.

238 §

Kiinteistön jätevesijärjestelmä

Jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, 154 b §:ssä säädettyjä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta 156 a tai 156 b §:ssä tarkoitetulla alueella sijaitsevan sellaisen kiinteistön 9 päivänä maaliskuuta 2011 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat viimeistään mainittuna päivänä täyttäneet 68 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jätevesien käsittelyjärjestelmä, joka on tehty ennen vuotta 2004 rakentamisajankohtanaan voimassa olleiden vaatimusten tai myönnetyn rakennusluvan mukaisesti ja joka sijaitsee 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella, on saatettava tämän lain 154 b §:ssä säädetyn mukaiseksi viimeistään 31 lokakuuta 2019.

Helsingissä 1 päivänä syyskuuta 2016

Pääministeri

Juha Sipilä

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 154 §:n 4 kohta,
muutetaan 156, 157 ja 238 §,
lisätään 154 a, 154 b, 156 a—156 d ja 157 a §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

154 §

Talousjätevesien käsittelyyn liittyvät määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

4) *haja-asutuksen kuormitusluvulla yhden asukkaan käsittelemättömien talousjätevesien keskimääräistä kuormitusta orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta grammoina vuorokaudessa;*

Ehdotus

154 §

Talousjätevesien käsittelyyn liittyvät määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

(kumotaan)

154 a §

Haja-asutuksen kuormitusluku

Haja-asutuksen kuormitusluvulla osoitetaan yhden asukkaan käsittelemättömien talousjätevesien keskimääräinen kuormitus orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta grammoina vuorokaudessa. Kuormitusluku koostuu kuormituksen alkuperästä sekä eri kuormituslajien määristä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä haja-asutuksen kuormitusluvusta.

154 b §

Perustason puhdistusvaatimus

Talousjätevedet on puhdistettava siten, että ympäristöön aiheutuva kuormitus vähenee orgaanisen aineen osalta vähintään 80 prosenttia, kokonaisfosforin osalta vähintään 70

Voimassa oleva laki

Ehdotus

prosenttia ja kokonaistypen osalta vähintään 30 prosenttia verrattuna haja-asutuksen kuormitusluvun avulla määritettyyn käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen (perustason puhdistusvaatimus).

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä talousjätevesien perustason puhdistusvaatimuksen mitoitusperusteista ja menetelmistä.

156 §

Jätevesien käsittelyjärjestelmä

Talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistöllä on oltava jätevesien käsittelyjärjestelmä, jonka tulee soveltua käyttökohteeseensa ottaen huomioon kiinteistön käytöstä aiheutuva käsittelemättömän jäteveden kuormitus, muun jätevesijärjestelmän ominaisuudet, ympäristön pilaantumisen vaara ja kiinteistön sijainti ranta-alueella taikka tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella sekä muut ympäristöolosuhteet.

Jätevesien käsittelyjärjestelmä on suunniteltava, rakennettava ja ylläpidettävä siten, että sillä voidaan kohtuudella normaalikäytössä olettaa saavutettavan valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelylle tarkemmin määriteltävä käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen perustuva riittävä puhdistustaso orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta. Riittävä puhdistustaso on määritettävä siten, että sillä voidaan saavuttaa ympäristönsuojelun kannalta kokonaisuutena tarkastellen hyväksyttävä kuormituksen taso ottaen erityisesti huomioon valtakunnalliset vesiensuojelun tavoitteet.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vaadittavasta puhdistustasosta ja talousjätevesien kuormituksesta ympäristöön sekä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta sekä lietteen poistamisesta.

Edellä 2 momentissa säädetyn sijasta sovelletaan ankarampia puhdistusvaatimuksia, jos niistä muualla laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään. Mainittuja

156 §

Talousjätevesien käsittelyjärjestelmä

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesien käsittelyä varten kiinteistöllä on kohteeseen soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä. Käsittelyjärjestelmän soveltuvuutta arvioitaessa otetaan huomioon kiinteistön käytön aiheuttama käsittelemättömästä jätevedestä aiheutuva kuormitus, ympäristön pilaantumisen vaara ja muun jätevesijärjestelmän ominaisuudet, kiinteistön sijainti vesistön tai meren läheisyydessä tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ja muut ympäristöolosuhteet.

Kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmä on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmän suunnittelusta, käytöstä ja huollosta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vaatimuksia ei myöskään sovelleta alueella, jota koskevat 202 §:n nojalla annetut, ympäristöolosuhteista johtuvat puhdistustasoa koskevat kunnan ympäristönsuojelumääräykset. Valtioneuvoston asetuksella säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asetetaan 2 momentissa tarkoitettua ankarampia vaatimuksia.

156 a §

Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano rannalla ja pohjavesialueella

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai merestä olevalla alueella tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuva jätevesien käsittelyjärjestelmä täyttää perustason puhdistusvaatimuksen. Etäisyys on määritettävä keski-vedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta siitä lähinnä sijaitsevan sellaisen rakennuksen, jossa muodostuu talousjätevesiä, seinään.

156 b §

Perustason puhdistusvaatimuksen toimeenpano muulla alueella

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että muualla kuin 156 a §:ssä tarkoitettulla alueella olevan, 156 a §:ssä tarkoitetun jätevesien käsittelyjärjestelmän korjaus- ja muutostyössä huolehditaan siitä, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy, kun kiinteistöllä:

1) rakennetaan vesikäymälä tai tehdään vesi- ja viemärilaitteistoja koskeva luvanvarainen korjaus- ja muutostyö, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan; tai

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2) tehdään rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva rakennuslupaa edellyttävä korjaus- ja muutostyö.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla kiinteistöillä on myös huolehdittava siitä, kiinteistöä ylläpidetään siten, että perustason puhdistusvaatimus täyttyy tehtyjen toimenpiteiden jälkeenkin.

156 c §

Perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus

Riippumatta siitä mitä 154 b, 156, 156 a ja 156 b §:ssä säädetään, kiinteistön jätevesijärjestelmän on täytettävä perustasoa ankarampi puhdistusvaatimus, jos siitä muualla laissa säädetään tai lain nojalla säädetään tai määrätään.

Kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä voidaan antaa 202 §:n nojalla perustason puhdistusvaatimusta ankarampia vaatimuksia, jos ne ovat perusteltuja paikallisten ympäristöolosuhteiden vuoksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä annetaan perustason puhdistusvaatimusta ankarampi vaatimus.

156 d §

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Kunnan toimivaltainen viranomainen voi hakemuksesta myöntää luvan poiketa perustason puhdistusvaatimuksista 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

Poikkeamisen myöntämisen edellytyksenä on, että ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä huomattavan vähäisenä verrattuna käsittelemättömän jäteveden aiheuttamaan kuormitukseen tai käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten ja teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

- 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella;
- 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;
- 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Myönnetty lupa raukeaa, jos kiinteistön käyttö muuttuu siten että kuormitus lisääntyy tai kiinteistön omistus tai hallinta vaihtuu.

157 §

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen

Edellä 156 §:n nojalla säädetyistä talousjätevesien käsittelyä koskevista vaatimuksista voidaan poiketa, jos ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta on kiinteistön käyttö huomioon ottaen pidettävä vähäisenä verrattuna käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytetyt toimet korkeiden kustannusten tai teknisen vaativuuden vuoksi kokonaisuutena arvioiden ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat. Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

- 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitetulla alueella;
- 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;
- 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Kunnan toimivaltainen viranomainen myöntää hakemuksesta 1 momentissa tarkoitettun poikkeuksen. Poikkeus myönnetään hakijalle enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

157 §

Selvitys talousjätevesijärjestelmästä ja käyttö- ja huolto-ohjeet

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesijärjestelmästä on jätevesistä ympäristöön aiheutuvan kuormituksen arviointia varten selvitys ja järjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeet. Ne on pyydettäessä esitettävä valvontaviranomaiselle. Selvityksen on sisällettävä kuvaus kiinteistön jätevesien käsittelyratkaisusta ja arvio ympäristöön aiheutuvasta kuormituksesta ja puhdistusvaatimusten täyttymisestä sekä muut järjestelmää koskevat olennaiset tiedot. Käyttö- ja huolto-ohjeiden on sisällettävä tarvittavat tiedot jätevesijärjestelmän ja jätevesien käsittelyjärjestelmän asianmukaista käyttöä ja kunnossapitoa varten.

Jos jätevesijärjestelmästä on laadittu 157 a §:ssä tarkoitettu suunnitelma, 1 momentissa tarkoitettua selvitystä ei tarvitse olla.

Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeista säädetään lisäksi maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ja sen nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan selvityksen ja käyttö- ja huolto-ohjeiden sisällöistä.

157 a §

Jätevesijärjestelmään koskeva suunnitelma

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Kiinteistön omistajan on huolehdittava siitä, että talousjätevesijärjestelmästä laaditaan suunnitelma silloin, kun järjestelmä rakennetaan tai olemassa olevan järjestelmän toimintaa tehostetaan.

Jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma on liitettävä maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tehtävään lupahakemukseen.

Suunnitelman on sisällettävä riittäviin lähtötietoihin perustuvat tiedot jätevesien käsittelyjärjestelmän mitoituksista, rakenteista, toimintaperiaatteesta, arvio saavutettavasta käsittelytuloksesta ja jätevesien ympäristökuormituksesta sekä muut järjestelmän rakentamiseksi, käyttämiseksi ja valvomiseksi tarpeelliset tiedot.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätevesijärjestelmää koskevan suunnitelman sisällöstä.

238 §

Kiinteistön jätevesijärjestelmä

Jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, 156 §:n nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella säädettyjä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta sellaisen kiinteistön 9 päivänä maaliskuuta 2011 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat viimeistään mainittuna päivänä täyttäneet 68 vuotta.

Tämän lain 157 §:ää sovelletaan 1 päivänä toukokuuta 2005 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään. Mainittua 157 §:ää sovelletaan myös jätevesijärjestelmään, joka on hyväksytty rakennusluvassa ennen kyseistä päivämäärää.

238 §

Kiinteistön jätevesijärjestelmä

Jos kiinteistön talousjätevesistä ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, 154 b §:ssä säädettyjä käsittelyvaatimuksia ei sovelleta 156 a tai 156 b §:ssä tarkoitetulla alueella sijaitsevan sellaisen kiinteistön 9 päivänä maaliskuuta 2011 olemassa olleeseen käyttökuntoiseen jätevesijärjestelmään, jonka kiinteistöllä vakituisesti asuva haltija tai haltijat ovat viimeistään mainittuna päivänä täyttäneet 68 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jätevesien käsittelyjärjestelmä, joka on tehty ennen vuotta 2004 rakentamisajankohintaan voimassa olleiden vaatimusten tai myönnetyn rakennusluvan mukaisesti ja joka sijaitsee 156 a §:ssä tarkoitetulla alueella, on saatettava tämän lain 154 b §:ssä säädetyn mukaiseksi viimeistään 31 lokakuuta 2019.